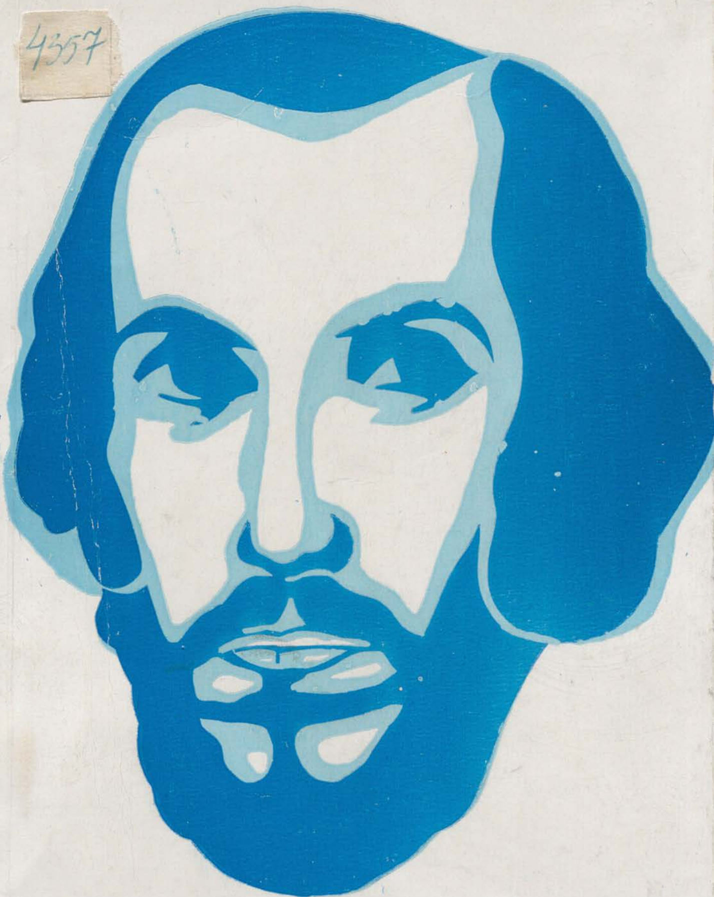

DORU MOȚOC

Dialog nocturn despre o piesă nescrisă

Prezentarea grafică :
Dumitru Chiriac
Macheta :
Nicoleta Ivașcu
Tehnoredactarea :
Aurel Diță
Constantin Barbece

SOCIETATEA „PRIETENII MUZEULUI BĂLCES
Bălcești pe Topolog

DORU MOȚOC

DIALOG NOCTURN DESPRE O PIESĂ NESCRISĂ

Ipoteză dramatică în trei acte

1978

MUZEUL MEMORIAL
NICOLAE BALCESCU

Lui Horia Nestorescu-Bălcești,

pentru tot ce a făcut și face
spre a ține mereu trează în inimile noastre
lumina fără moarte a lui Bălcescu,
și în semn de vibrant omagiu
adus sufletului său sensibil,
fulgerat de iubire
pentru istoria noastră națională

D. M.

Avertisment

Dintr-un anumit punct de vedere, piesa de față s-ar putea încadra între acele lucrări ce ilustrează așa-numitul teatru-document. Toate momentele de evocare istorică pe care ea le conține își extrag substanța dintr-o îndelungată și atentă cercetare a documentelor privitoare la epoca înfățișată și la personalitățile care au ilustrat-o reproducînd pe alocuri, tacit, fragmente întregi din aceste documente (texte social-politice, discursuri, articole, scrisori) fără nici o altă intervenție.

Sînt, desigur, în text și numeroase scene de invenție dramatică, de pură ficțiune literară, scrise, totuși, și ele, în marginea documentului istoric. Niciodată în afara lui.

Astfel stînd lucrurile, singura pretenție de originalitate a autorului vizează nu „subiectul" propriu-zis, nu esența faptelor și a caracterelor prezente în piesă — care i-au fost oferite de istorie — ci conexiunea acestora într-o alcătuire coerent dramatică, dintr-o perspectivă istorico-politică și estetică proprie.

DORU MOȚOC

PERSONAJELE

(în ordinea intrării în scenă)

NICOLAE BĂLCESCU

ZINCA BĂLCESCU

AUTOAREA

CUSTODELE muzeului „Nicolae Bălcescu"

ION BĂLĂCEANU

MARIA CANTACUZINO

MASSARO, un om influent

SALVATORE RAGUSA, patronul hotelului „Alla Trinacria" din Palermo

Lady MILNER-GIBSON

MEHMET ALI PAŞA, ambasadorul Turciei la Londra

RICHARD COBDEN, om politic englez

TOMASSO MOLLONE, servitorul lui Nicolae Bălcescu

NICOLAE IONESCU, profesor universitar

CACCIA, consulul otoman la Palermo

Fra MARIO, călugăr la Mănăstirea Cappuccinilor

Padre PIETRO, fost director al mormintelor mînăstirii

ANDREAS CUCCIA, parohul bisericii Sfîntul Nicolae al grecilor, din Palermo

JOSEPH COLLIDA, preot ajutor la aceeaşi biserică

PROLOG

Întuneric. Liniște. Apoi, în zarea cea mai îndepărtată a scenei, se întredeschide o geană de lumină. În raza ei firavă deslușim silueta unei femei. E o bătrînă frumoasă, cu părul alb, îmbrăcată într-o fustă lungă, neagră, și o splendidă iie. Are un chip luminos și blînd. Din auf, răzbate discret, venind de departe, un cîntec tînguitor. Apoi lumina crește. Cîntecul se estompează și se stinge. Decorul sugerează un chei la Nicopole. Septembrie senin și nostalgic. E ceasul acela incert, cînd ziua trece, pe nesimțite, către amurg. Undeva, departe, pe fluviu, s-au aprins două luminițe stingherе. Sirena unui vapor se aude, ca un geamăt straniu, venind din adîncuri tulburate, de ape și de suflet.

O bancă, lîngă o balustradă, sub un felinar.

Pităreasa Zinca Bălcescu — ea era acea bătrînă frumoasă, — se așează, ținînd pe genunchi un bagaj, ca o papornița. Alături de ea, în picioare, privind tăcut fluviul, se află Nicolae Bălcescu. Briza ușoară îi flutură părul și faldurile mantalei lungi, închisă la gît, pe care a îmbrăcat-o peste haine.

BĂLCESCU : Ce repede s-a scurs săptămîna asta de la Nicopole. Au fost zilele cele mai fericite ale acestei

toamne. Cînd te-am revăzut, în pichetul de la Turnu, eram disperat că nu voi avea răgazul de a sta pe îndelete de vorbă cu dumneata. Mîine pornesc spre Constantinopol... Apoi spre Italia. *(După o pauză)*. Să nu întîrzii, mamă. Uite. Tița ne face semne. Eu trebuie să rămînă aici. Mai departe nu mă lasă să trec.

ZINCA : Mai e vreme.

BĂLCESCU : Știi, mamă, vroiam să-ți spun ceva...

ZINCA : Credeam că mi-ai spus tot...

BĂLCESCU : Nu, nu ți-am spus... *(Pauză grea)*. Mamă, aș vrea să te rog să mă ierți pentru tot ce...

ZINCA : Nu vorbi așa. *(Privindu-l cu imensă înțelegere și dragoste)*. Ești cel mai bun dintre copiii mei. Sînt mîndră că te-am adus pe lume. Mi-ai adus cea mai mare mulțumire : aceea de a te vedea trăind pentru fericirea pămîntului care te-a născut.

BĂLCESCU : Pămîntul care m-a născut ești și dumneata, mamă. Dumitale nu ți-am adus fericire.

ZINCA : O să mi-o aduci mai tîrziu.

BĂLCESCU : Mai tîrziu — cine știe...

ZINCA : Eu știu. O să mi-aduci fericire mai tîrziu. Am visat...

BĂLCESCU : Cînd ?

ZINCA : În noaptea cînd te-am adus pe lume...

BĂLCESCU : *(tulburat)* : Ce-ai visat ?

ZINCA : Un vis de taină am visat...

BĂLCESCU : De ce nu mi-ai spus niciodată nimic ?

ZINCA : Fiindcă în visul ăsta era vorba de tîrziul de care ți-am spus. N-am vrut să-ți tai aripile de tînăr. Tinerii se grăbesc. Te-am lăsat să nădăjduiești că vei izbîndi curînd. Dar nu va fi așa... Nici acum nu ți-aș fi spus... Dar nu știu dacă mi-e dat să te mai văd. Sînt bătrînă, și, de la o vreme... Așa că-ți spun visul ăla de taină. Acum ești bărbat în toată firea, nu te mai grăbești. Ți-l spun, ca să nu-ți pierzi nădejdea. Să crezi în steaua ta.

BĂLCESCU : Steaua mea... Cine știe în care colț uitat de cer o fi, mamă ? Dacă nu cumva s-o fi și stins...

ZINCA *(mustrătoare)*: Fiule! *(Cu căldură)* Ascultă-mă. În noaptea aceea, la puțin timp după ce te-am adus pe lume, am căzut într-un somn adînc, adînc, ca o prăbușire în moarte. Și am visat atunci că sub pridvorul conacului nostru de la Bălcești răsărise un măr. Un măr frumos, cu tulpina dreaptă, subțire și cu coroana bogată. Și parcă venise primăvara și crengile lui se luminaseră de floare. Și eu mă uitam la el cu drag. Dar a venit vara și mărul n-a legat rod. Și a venit apoi și toamna, și toți ceilalți meri erau plini de poame, numai mărul de lîngă pridvor — nu. Și mă uitam, parcă, la el, cu părere de rău, fiindcă crescuse frumos, înalt, dar nu legase rod... Apoi a venit iarna și frunzele tuturor pomilor au căzut, dar ale lui nu. Și mă întrebam ce-o fi cu mărul ăsta ciudat, care nu seamănă cu ceilalți pomi din livada noastră. A mai trecut timp și într-o noapte a căzut o zăpadă mare și pufoasă, care a acoperit curtea și livada. Dar dimineața, cînd am ieșit în pridvor, m-am minunat de ce-am văzut: crengile pomului erau pline de mere mari, roșii. Și parcă de undeva, de pe un cîmp întins, veneau oameni mulți și adunau din merele alea frumoase. Și merele nu se terminau niciodată... *(Pauză)* Vei izbîndi, Niculie. Dar tîrziu. Să fii pregătit pentru o așteptare lungă.

BĂLCESCU: Sînt pregătit. Nu mă număr printre cei care se miră că nu culeg a doua zi ceea ce au semănat în ajun. Știu că, uneori, decenii întregi despart semănatul de culesul recoltei. Ceea ce nu știu, mamă, este dacă voi avea acest timp...

ZINCA: Nimeni nu știe asta, băiete.

BĂLCESCU: E adevărat. *(După o pauză)* Săptămîna trecută, cînd ne-am întîlnit în pichetul de la Turnu, te-am rugat ceva.

ZINCA: Să-ți aduc un pumn de pămînt de la noi. Ți-am adus. *(Desface bagajul și scoate o trăistuță țărănească pe care i-o întinde).*

BĂLCESCU : Ce-i aici ?

ZINCA : Uită-te.

BĂLCESCU : *(O desface, și scoate din ea o splendidă strachină de pămînt :)* Ce e asta ?

ZINCA : Pămînt din țară.

BĂLCESCU : *(O strînge pe bătrînă la piept)* Mamă ! Mamă ! Cum te-ai gîndit dumneata la asta ?

ZINCA : M-am gîndit că, dacă ți-aduc pămînt, n-o să ai toate cîte înfloresc pe el și cîte sînt deasupra lui. Aici le ai pe toate : și ierburile, și florile, și fluturii, și rîurile și munții și cerul senin și adînc de deasupra lor. O să le duci cu tine pe toate și poate că dorul de țară n-o să te pustiiască.

BĂLCESCU : *(Privind fascinat strachina)* Cine a făcut minunea asta ?

ZINCA : Un meșter de la Horezu. Unul, bătrîn. Și el simte pămîntul ca și tine. *(Sună sirena vaporului)* Am plecat. *(Bălcescu o îmbrățișează, îngenunche, și îi sărută mîna)* Dumnezeu să te ocrotească, pe unde ai să mergi, Nicule. Să ai încredere ! *(Pleacă, face cîțiva pași, lacrima o biruie, se întoarce și șoptește răgușit, ca un geamăt)* Fiule ! *(Se stăpînește cu un efort supraomenesc)* Rămîi cu bine ! *(Bălcescu închide ochii și strînge strachina la piept).*

Lumina se stinge

ACTUL I

Pași tari, reverberați de ecou. Poate cineva se plimbă, în miez de noapte, pe o stradă pustie. Sau poate că pășește tăcut pe lespezile de piatră ale unei imense catedrale. Sursa pașilor trebuie să rămînă, o vreme, echivocă. Sînt, de fapt, doi oameni. Un bărbat și o femeie. Nu-i vedem, încă. E întuneric. O beznă compactă, pe care n-o pot străbate, deocamdată, decît cuvintele.

O VOCE DE FEMEIE: Despărtirea de țară... De mamă... De fapt era același lucru... Acesta ar urma să fie prologul piesei. Așa mi-am imaginat începutul...

BĂRBATUL: E interesant. Și documentele nu sînt contrazise.

O vreme se aude doar ecoul pașilor

FEMEIA: Așa vor fi răsunat, poate, și pașii lui, în acel noiembrie pustiitor, la Palermo...

Retroproiecție color: un chei la Palermo, noaptea, Geamătul vîntului, murmurul mării, adierea depărtată, ca un abur părelnic, a unui vechi cîntec sicilian. Ecoul pașilor se stinge. Lumină nocturnă, vagă. O siluetă îmbrăcată într-o pelerină lungă pășește agale de-a lungul țărmului.

FEMEIA *(continuînd ipotetica evocare)*: Era toamnă... Frig... O noapte indiferentă, cu stele reci și depărtate... Mult prea depărtate pentru privirile lui ostenite, care căutau spre boltă, ca niște liane nevăzute, încercînd să deslușească undeva, la marginea Căii Lactee, pîlpîirea misterioasă a efemerului astru care-i guverna destinul... Dar stelele abia se zăreau... Sclipeau, depărtate și reci, fără să-i spună nimic... Iar el se simțea atît de singur și de trist...

(Vînt, țipăt depărtat de păsări, apoi geamătul mării).

Undeva, deasupra abisului tirenian, se auzeau țipetele neliniștite ale cocorilor, vîslind spre sud, mereu spre sud, prin văzduhul necuprins, cu miros de alge, de catran și de sare, așa cum dorul lui vîslea, ca întotdeauna, în sens invers, spre țară. Și țara îi cotropea ființa și începea iar să-i clocotească în sînge, încălzindu-i inima, și risipindu-i greutatea din piept. Iar el visa la viitor și se gîndea, poate, și la noi...

Imaginea cheiului a dispărut și, o dată cu ea, și acea misterioasă siluetă romantică. Întuneric. Pașii se aud iar.

BĂRBATUL: La noi?

FEMEIA: Da. La noi. La oamenii unui timp pe care el nu-l mai putea ajunge. Decît cu visul. Și cu speranța...

BĂRBATUL: Sînteți romantică...

FEMEIA: Și el a fost un romantic...

Brusc, ca o explozie violentă, fascicolul luminos al unui reflector decupează din întuneric chipul lui Bălcescu, în mărime naturală, așa cum ni l-a păstrat ultima fotografie. Trebuie să fie un șoc, ca un țipăt scurt.

BĂRBATUL: Bălcescu?

Treptat lumina începe să crească. Obiectele capătă contur. Decorul sugerează penultima sală a muzeului memorial de la Bălcești pe Topolog. O fereastră prin care se furișează lumina amurgu-

lui. Ţîrîit, stins, de greieri. In dreapta — două sau trei panouri cu exponate. Pe unul din ele — fotografia lui Bălcescu, pe care am văzut-o cu cîteva clipe mai înainte. În faţa ei, privind-o împietrită, pradă unei intense emoţii, se află Autoarea. A ei era prima voce. E tînără, zveltă, îmbrăcată într-o jachetă cărămizie şi pantaloni subţiri, bej. Ţine în mînă un bloc-notes destul de voluminos, în care, va nota, din cînd în cînd, cîte ceva. Lîngă ea, într-o ţinută neutră, se află Custodele. Aceeaşi vîrstă, dar părul lung şi barba stufoasă ce-i încadrează faţa îl fac să pară mai bătrîn.

AUTOAREA *(răspunzînd întrebării Custodelui)*: Bălcescu... *(Privind cu atenţie portretul)* Pare incredibil. Dacă n-ar fi privirea...

CUSTODELE : Da. Asta nu se poate confunda... *(Cu un gest)* Să vă conduc şi în ultima sală. *(Porneşte spre uşă. Autoarea rămîne imobilă)* Nu veniţi ?

AUTOAREA *(pe gînduri)*: Nu... Cred că muzeul se termină, de fapt, aici... *(Întoarce din nou capul spre fotografia lui Bălcescu, privind-o îndelung, în tăcere)*.

CUSTODELE *(după o pauză)*: Cum credeţi... Să ieşim, atunci, pe terasă... *(Gest : vă conduc)*.

Ţîrîitul greierilor creşte în intensitate, marcînd astfel, ieşirea celor doi spre exterior. Elementele de decor de pînă acum sînt izolate de un panou coborît de la pod. Autoarea şi Custodele avansează încet, ca şi cum ar merge de-a lungul unui coridor lung, spre rampă, unde se află o măsuţă şi două fotolii joase. Din acest moment, vom avea două spaţii de joc distincte : în dreapta, în avanscenă, măsuţa şi fotoliile, luminate de două spoturi mici, avînd ca fundal panoul neutru care a izolat decorul de muzeu — iar în stînga, pe două treimi din deschiderea scenei, vor fi amenajate decorurile unde se va petrece acţiunea episoadelor reconstituite sau imaginate de cei doi.

AUTOAREA *(după ce a ajuns lîngă măsuţă, ascultă o vreme greierii şi sunetele tainice ale serii. Apoi ia o ţigară din pachet, o aprinde, trage lacom un fum, urmăreşte cîteva clipe formele bizare ale micilor nouraşi albăstrui şi, în sfîrşit, se hotărăşte să intre direct în subiect).* : Nu ştiu cum să vă explic, ca să mă înţelegeţi mai bine. Dar pe mine absenţa de lîngă noi a mormîntului lui Bălcescu mă apasă. Mi se pare una din cele mai tragice întîmplări ale istoriei noastre. Iar gîndul că mormîntul acela...*(Cenzurîndu-şi emoţia)* În sfîrşit...

CUSTODELE *(test subtil)* : Vă gîndiţi la groapa comună din cimitirul Rotoli ?

AUTOAREA : Fireşte că nu. Ştiu că acolo n-au zăcut niciodată osemintele lui... Cu toate că aşa am învăţat din manuale. *(Pauză scurtă, apoi — pe alt ton)* Vă imaginaţi probabil că sînt o diletantă exaltată ? Să nu credeţi asta. Dacă m-am hotărît să scriu o piesă despre Bălcescu este în primul rînd pentru că, aşa cum vă spuneam, mormîntul acela neştiut mă doare. Mă apasă. Material. Fizic. Mă apasă. Înţelegeţi ?

CUSTODELE *(tulburat)* : Înţeleg... Fireşte că înţeleg.... Mă întreb însă dacă asta ajunge pentru a putea scrie o piesă...

AUTOAREA : Bineînţeles că n-ajunge. Să ştiţi însă că m-am documentat foarte serios, înainte de a veni aici, la Bălceşti. Vreau ca lucrarea mea să fie, cum să vă spun, un fel de ipoteză dramatică despre un timp, despre nişte oameni şi nişte fapte devenite istorie. Totul bazat pe documente şi mărturii controlabile. Piesa ar urma să surprindă şi să arate lumii adevăratul chip al lui Bălcescu.

CUSTODELE : Adevăratul chip al lui Bălcescu ? Dacă înţeleg bine, formularea asta implică o intenţie polemică.

AUTOAREA : Poate. În orice caz, încerc să surprind o imagine mai cuprinzătoare şi mai nuanţată a lui Bălcescu. În operele literare care i-au fost consacrate pînă acum nimeni n-a izbutit să-i suprindă chipul în toată frumuseţea lui unică.

CUSTODELE *(mai mult uimit decît ironic)* : Nici Camil Petrescu n-a reuşit ?

AUTOAREA *(după o ezitare)* Camil a fost cel mai aproape de adevăratul chip al lui Bălcescu. Însăşi formula „Un om

între oameni" ascunde în ea o intuiţie genial! Şi, totuşi, cred că nici el n-a reuşit în totalitate...

CUSTODELE : Şi speraţi să reuşiţi dumneavoastră ?

AUTOAREA : Încerc... Sper să pot arăta oamenilor un Bălcescu mai puţin cunoscut...

CUSTODELE : Adică ?

AUTOAREA : Adică spiritul sensibil, de o caldă afectivitate, vizionarul care şi-a depăşit epoca, anticipînd o întreagă desfăşurare istorică ; omul politic de anvergură europeană şi, mai presus de toate, — eroul romantic.

CUSTODELE : Istorie romanţată, deci.

AUTOAREA : Nu, nu mă interesează istoria romanţată. Va fi, dacă vreţi, un Bălcescu văzut cu inima.

CUSTODELE : Acţiunea va cuprinde, probabil, o foarte largă perioadă de timp.

AUTOAREA : Nu. De ce ? Nu e nevoie. Intenţionez chiar să mă rezum doar la ultimul an de viaţă : octombrie 1851 — noiembrie 1852. Cu două, maximum trei ieşiri din acest cadru temporal. E, poate, perioada cea mai dramatică din viaţa lui Bălcescu. Şi e aproape neexplorată literar. De fapt, piesa va fi o suită de secvenţe montate nervos, cinematografic, într-o succesiune care nu va respecta întotdeauna cronologia riguroasă, dar care va permite, în final, închegarea imaginii de care vă vorbeam.

CUSTODELE : Cred că cel mai dificil lucru pentru dumneavoastră va fi să montaţi toate aceste secvenţe pe un ax unitar, coerent.

AUTOAREA : Exact. De asta sînt aici. Caut ideea-ax, în jurul căreia să-mi construiesc piesa. *(Ezitînd, oarecum descoperită)* Poate mă puteţi ajuta...

CUSTODELE *(nehotărît)* : Dar, după cum văd, ştiţi despre Bălcescu tot ce se poate şti. Poate şi ceva pe deasupra. Cum v-aş putea ajuta eu ?

AUTOAREA : Acceptînd dialogul...

CUSTODELE : Adică ?

AUTOAREA : Am să vă povestesc, dacă sînteţi de acord, scenele importante ale piesei. Discutăm despre ele. Poate, cine ştie, în cursul convorbirii noastre va ţîşni pe neaşteptate tocmai ideea pe care o caut. Ce ziceţi ?

CUSTODELE *(neconvins)* : Ştiu eu ? *(Puţin amuzat)* Să încercăm. Tocmai lucrez la o comunicare ştiinţifică despre

ultima perioadă din viaţa lui Bălcescu *(Arătîndu-i un dosar gros)* Am strîns tot materialul documentar. Într-un fel, evocarea pe care mi-o propuneţi îmi e utilă şi mie. Cu ce începem?

AUTOAREA *(pe gînduri)*: Cu începutul sfîrşitului... Hyères octombrie 1851.

CUSTODELE: La Chateau Denis, locuinţa pusă la dispoziţie de nişte prieteni, Bălcescu, însoţit numai de sora sa Tiţa, se simte, cu siguranţă, foarte singur. Rarele vizite ale lui Bălăceanu, aflat şi el pe Coasta de Azur, la Nisa, sînt singurele evenimente fericite care îl scot din apatie.

AUTOAREA: Exact. Mi-am închipuit discuţiile lor animate. Cred că ele se întorceau mereu spre aceeaşi temă predilectă: revoluţia. Revoluţia care nu se consumase doar în momentul istoric 1848. Revoluţia care avea să biruie abia peste trei decenii, o dată cu cucerirea independenţei. Revoluţia care continua.

Lumina scade pe terasă şi se stinge. Concomitent, creşte lumina proiectoarelor din scenă, dezvăluind privirii o cameră luminoasă, cu mobilă elegantă şi confortabilă la Chateau Denis. Zi senină, dar rece, de toamnă. Prin fereastra largă, acoperită cu o perdea fină, transparentă, se poate zări cerul de un albastru intens al Coastei de Azur. Departe, pe orizontul ca un abur nedesluşit al Mediteranei, se desenează vag ţărmurile dantelate ale insulelor arhipelagului Hyères.

La ridicarea cortinei, Bălcescu, în ţinută de casă, e în picioare, lîngă fereastră. Priveşte într-un punct indecis. E slăbit de boală, dar pînă şi suferinţa lui fizică are în ea ceva astral. Nici un semn de degringoladă biologică. Doar paloarea. Şi ochii scînteietori, iradiind de o lumină nepămînteană. Alături, stînd comod într-un fotoliu, se află Ion Bălăceanu. Tînăr, jovial, elegant, de o distincţie aparte. Cei doi se află în continuarea unei discuţii aprinse

BĂLCESCU *(întorcîndu-se)*: Nu, Bălăcene! Revoluția noastră nu s-a încheiat încă!

BĂLĂCEANU: Vrei să spui că a fost înfrîntă doar temporar?

BĂLCESCU: Nu! N-a fost înfrîntă. Nici măcar temporar. *(După o scurtă pauză, concesiv)* Insurecția — poate. Dar nu revoluția. De fapt, nici insurecția n-a fost, propriu-zis, înfrîntă. A fost sugrumată mișelește de intervenția străină. Ceea ce e cu totul altceva. Dar revoluția... revoluția continuă! Revoluția va birui! Ea nu e o întîmplare istorică. ea nu e doar un fapt aparținînd unui singur moment. Ea e o stare. Care o dată statornicită în inima și în conștiința mulțimii devine o forță inexpugnabilă, fără moarte, căreia nimic nu-i poate sta în cale. *(După o pauză)* De fapt, chiar victorioasă în acest moment istoric, revoluția noastră democratică și socială ar fi continuat în alte forme. Pentru că, în anii ce vor veni, poporul nostru mai are cel puțin două alte revoluții de făcut: o revoluție pentru înfăptuirea unității naționale și o alta. mai tîrziu, pentru cîștigarea independenței. Abia atunci națiunea română va intra în plenitudinea drepturilor sale naturale...

BĂLĂCEANU *(cu un zîmbet)*: ...Și se va putea gîndi la revoluțiile viitoare.

BĂLCESCU: Întocmai.

BĂLĂCEANU: Nu mă îndoiesc că lucrurile se vor petrece chiar așa. Incertitudinile mele au însă alte temeiuri. Cine știe cînd vom mai putea prinde un asemenea moment favorabil, în care întreaga Europă se va ridica împotriva tiraniei și nedreptății ridicîndu-ne și pe noi la luptă?

BĂLCESCU: Nu Europa ne-a ridicat pe noi la luptă! Bălăcene, mă dezamăgești. Tu, care ești un cap politic poți să faci o asemenea confuzie? Atunci ce să mai zic de alții? Dar e limpede pentru oricine înțelege cît de cît politică și istorie că mișcarea europeană fu ocazia, iar nu cauza revoluției noastre. Cauza ei se pierde în negura veacurilor. Uneltitorii ei sînt 18 veacuri de trude, suferințe, și lucrare a poporului român asupra lui însuși.

BĂLĂCEANU *(zîmbind)*: Niculе, aș vrea să te poți vedea cum arăți acum. *(Definiție)* Un zeu tînăr! Așa arătai și atunci, în iunie, la Filaret. *(Se ridică)* Dacă oamenii

te-ar cunoaște numai atunci cînd te-aprinzi, n-ai avea decît prieteni...

BĂLCESCU *(sceptic)*: *Crezi?* Cine poate avea numai prieteni? Mai ales atunci cînd se ocupă de politică... Cît despre zei — să-i lăsăm în Olimpul lor... Nu, Ioane. Nu sînt un zeu. Sînt doar un om. Un biet om care, între noi fie vorba, nici prea tînăr nu mai e. Din nefericire...

BĂLĂCEANU: Nu sînt de acord cu tine. Crezi că tinerețea e doar o **vîrstă?**

BĂLCESCU: Nu, bineînțeles că nu. Tinerețea nu e numai o vîrstă. E o stare de spirit. O minunată stare de spirit. Dar eu tocmai la asta mă refeream...

BĂLĂCEANU *(cu o adîncă admirație)*: Nicule, dacă vrei să știi, tu ai rămas, pînă azi, cel mai tînăr dintre noi toți.

BĂLCESCU: Poate pentru că revoluția e mereu tînără...

BĂLĂCEANU: Mai degrabă pentru că, deși sîntem una din cele mai vechi nații din Europa, noi, românii, am rămas, ca popor, mereu tineri în spirit.

BĂLCESCU: Fantastic! Același lucru, și cu aproape aceleași cuvinte, îl remarca și Cobden, anul trecut la Londra. Cred că v-ați înțelege de minune. *(Revelație)* Bălăceno, știi ce ambasador extraordinar, al nostru, la Londra, ai **putea fi tu?**

BĂLĂCEANU *(zîmbind)*: Poate că am să fiu. După triumful revoluției viitoare.

BĂLCESCU: Eu vorbeam serios.

BĂLĂCEANU *(cu același zîmbet „fair")*: Și eu.

BĂLCESCU *(privindu-l cu simpatie)*: Mă bucur. Mă bucur că în sufletul tău arde încă flacăra nădejdii. Asta înseamnă că și tu ai rămas tînăr.

BĂLĂCEANU *(citind)*: „Junimea română. Într-însa nația nădăjduiește".

BĂLCESCU: E-adevărat. Cine a spus asta?

BĂLĂCEANU: Tu.

BĂLCESCU: Eu? *(Admițînd)* Se poate... Cînd?

BĂLĂCEANU: În cuvîntul pe care l-ai rostit atunci, la Biblioteca română din Paris

BĂLCESCU: A, da. Mi-amintesc... De revelionul acela... *(Cu nostalgie)* Ce tineri eram! *(Ca și cum n-ar suporta impactul cu propria-i imagine de odinioară)* E o veșnicie de atunci...

BĂLĂCEANU : Nici cinci ani..

BĂLCESCU : Cinci ani... *(rămîne cu privirea aţintită în gol).*

VOCEA CUSTODELUI *(din întuneric)* : Nu, nu cred că e bine !

În scenă lumina scade şi se stinge. Se reaprind spooturile pe terasă. Cei doi sînt în poziţia în care i-am lăsat înainte de secvenţa anterioară.

AUTOAREA : Ce anume nu e bine ?

CUSTODELE : De ce să treceţi aşa uşor peste acel moment important din viaţa lui Bălcescu ? De ce să expediaţi acel strălucit text, rostit la Paris, doar într-o aluzie nesemnificativă, sau într-o palidă perifrază ?

AUTOAREA : Pentru că încă nu i-am găsit locul în piesă. Nu ştiu unde ar putea fi plasat. V-am spus : e vorba de ultimul an de viaţă al lui Bălcescu. Şi, în cazul acesta...

CUSTODELE *(tăindu-i replica)* : Dar ce imagine a lui Bălcescu va fi aceea care nu ar surprinde şi momentul revelionului din 1847 ? Spuneaţi că vă interesează adevăratul chip al lui Bălcescu. Unde transpare mai pregnant acest chip, dacă nu în acel discurs extraordinar, care îl exprimă deopotrivă şi pe Bălcescu-vizionarul şi pe Bălcescu-istoricul şi pe Bălcescu-omul politic şi, dacă vreţi, şi pe Bălcescu-eroul romantic care, dacă am înţeles bine, vă interesează cu precădere ?!

AUTOAREA : E adevărat. Dar nu ştiu cum să procedez. Mă gîndisem, iniţial, ca momentul revelionului din 1847 să constituie prologul piesei. Dar, în felul acesta, el rămînea cumva exterior, rupt de rest. M-am gîndit apoi să-l intercalez undeva, către final. Dar acolo nu se mai lega. Aşa că am renunţat. Discursul rostit atunci este, recunosc, un text fundamental pentru orice încercare de definiţie a lui Bălcescu, dar...

CUSTODELE : Ia staţi puţin. Dacă l-aţi plasa chiar aici ?

AUTOAREA : Unde ?

CUSTODELE : În momentul Hyères. În scena cu Bălăceanu.

AUTOAREA : Cum anume ?

CUSTODELE : Ce zice Bălcescu la sfîrşitul discuţiei ? „A trecut o veşnicie", sau aşa ceva.

AUTOAREA : „E o veşnicie de atunci".
CUSTODELE : Perfect. „E o veşnicie de atunci". Şi ce-i răspunde Bălăceanu ?
AUTOAREA : „Nici cinci ani..."
CUSTODELE : Bun. Iar Bălcescu rămîne cu privirea în gol şi murmură doar pentru sine : „Cinci ani..." Se stinge lumina şi, cînd se reaprinde, sîntem la Biblioteca romînă din Paris. E 1 ianuarie 1847 şi...
AUTOAREA : Nu cred că se poate.
CUSTODELE : De ce ?
AUTOAREA : Scena cu Bălăceanu nu se termină aici. Flash-back-ul pe care-l propuneţi ar segmenta-o. Criticii m-ar acuza că nu ştiu să construiesc. Parcă-l aud pe ştiu eu cine *(Ca şi cum ar cita dintr-o cronică)* : „Natura subiectului presupunea o construcţie de rigoare clasică şi monumentală. Or, aici"... Etc etc
CUSTODELE : Nu cred. Criticii vor spune dimpotrivă : „Ce modern ! Ce interesant". Ascultaţi-mă pe mine : aici e locul scenei. Hai să facem o probă ! Reluăm ultimele replici. *(Cu intonaţia lui Bălcescu).* E o veşnicie de atunci...
AUTOAREA : *(în rolul lui Bălăceanu)* Nici cinci ani.
CUSTODELE : Cinci ani... *(Rămîne cu privirea în gol).*

Lumina scade pe terasă şi se stinge. Cînd se aprinde în scenă, sîntem în sala de întruniri de la Biblioteca română din Paris. Două-trei detalii trebuie să sugereze atmosfera festivă a Anului nou. În picioare, lîngă o măsuţă, pe care se află, nedesfăcută, o sticlă de şampanie, se află Bălcescu. E slăbit, iar paloarea îi e subliniată de culoarea închisă a ţinutei de seară. Ţine în mînă cîteva jumătăţi de coală, pe care îşi aruncă din cînd în cînd privirea. De fapt, vorbeşte liber. Rostirea e egală, expresivă, susţinută de un reţinut patos romantic subteran, care va creşte treptat, atingînd paroxismul în final. Totuşi, nu trebuie să dea nici o clipă senzaţia că vorbeşte de la o tribună, ci că realizează — în chipul cel mai firesc — un schimb de idei cu colegii de generaţie.

Alături de Bălcescu, așezați pe cîteva scaune, în fața altei măsuțe, și pe o canapea de lîngă zid, se află ceilalți tineri români. Îl urmăresc cu atenție pe vorbitor, stînd, evident, cu spatele la public, care este astfel înglobat în prelungirea sălii de întruniri de pe scenă. În imediata apropiere a lui Bălcescu sînt, de fapt, doar doi bărbați: Ion Bălăceanu și Massaro. O prezență aparte — iradiind de frumusețe, eleganță și grație: Maria Cantacuzino. Restul figurației poate fi completată, dacă regizorul socotește necesar, cu interpreții rolurilor: doamna Gibson, Mehmet Pașa, Cobden, Tomasso, Collida, — evident fără ca aceștia să aibă, deocamdată, aceste identități, ci ținuta oarecum neutră a unor studenți români la Paris. Lumina se aprinde pe aplauze furtunoase ce marchează finalul unei fraze din discursul lui Bălcescu.

BĂLCESCU *(continuînd)*: Cum, aceste țări române care numără o existență de 18 veacuri, cum, această nație, peste care au trecut atîtea potopuri de nații barbare, fără a o putea înghiți, fără a o face să-și piarză naționalitatea sa, care a scăpat nevătămată din grozăviile veacului de mijloc, de atîția vrăjmași puternici și mai numeroși decît dînsa, ce amenințau să o cotropească, cum, această nație care fu atîta vreme campionul creștinătății și bulevardul civilizației și al libertății, cum va putea fi ea ursită să piară, acum în al 19-lea veac, în veacul luminilor, al deșteptărilor popoarelor, în veacul libertății? *(Citește după o însemnare)* „Dacă nici un suflet nu piere, zice domnul Michelet, cum acele mari suflete ale națiilor, cu geniul lor cel plin de viață, cu istoria lor bogată în martiri, plină de jertfiri eroice, pline de imortalitate, cum oare vor putea a se stinge?" *(Adresîndu-se iarăși, liber, auditorului)* Așa, domnilor! Românii nu vor pieri! Românii nu pot pieri! *(Aplauze)* Ei sînt cea mai veche nație în Europa care și-a păstrat neclintit naționalitatea ei și o existență po-

litică. O mînă providențială a privegheat asupră-i și a scăpat-o din toate primejdiile. Acea providență care ne-a păstrat fără îndoială pentru un scop, pentru un viitor oarecare, va urma a ne protecta, căci ea a hotărît tuturor națiilor o misie a împlini pe pămînt. *(Aplauze puternice).*

Ținta noastră, domnilor, socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitate mai întîi în idei și sentimente, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică, care să facă din munteni, din moldoveni, din bucovineni, din transilvăneni, din bănățeni, — să facă un trup, o nație românească, un stat de 7 milioane de români. La crearea acestei naționalități, la o reformare socială a românilor, bazată pe sfintele principii ale dreptății și ale egalității, trebuie să țintească toate silințele noastre. Românismul, dar, e steagul nostru, sub dînsul trebuie să chemăm pe toți românii ! *(Aplauze furtunoase).* Cît despre împiedicările din afară, nu vă îngrijiți, domnilor : ele sunt trecătoare, străinii n-au nici o influență morală în țara noastră, iar influența lor politică, cea mai mică întîmplare, cel mai ușor vînt de la apus o poate dezrădăcina. Toate popoarele merg astăzi cu pași iuți către libertate. Această mișcare a lor va favoriza și mișcarea noastră. Dar cui se cuvine a lua inițiativa regenerării societății? Un poet român, domnilor, ne-a arătat-o.

BĂLĂCEANU *(se ridică, într-un elan spontan, continuînd ideea lui Bălcescu) :* Domnul Murășanu zice într-una din poeziile sale : „La noi e putred mărul, nu-i mod de curățire / Și tot ce se speră sînt sîmburii din el. / Aceștia cer plîntare, silință și unire / Atunci va crește cedrul din ramul tinerel !"

BĂLCESCU *(continuînd) :* Dar, domnilor, Junimei române și numai ei este păstrată cinstea de a lua inițiativa acestei regenerații a nației. Într-însa nația nădăjduiește. Iar mai cu seamă, domnilor, aceasta se așteaptă de la dumneavoastră, cari, aflîndu-vă aici în acest templu al luminilor și al libertății, aveți mai multe mijloace a vă pregăti pentru o asemenea misie

Nu pregetaţi, domnilor, a vă înzestra mintea cu studii solide, iar mai cu seamă a vă înzestra inima cu convicţii puternice. Astfel, întăriţi şi pătrunşi de sfinţenia vieţii sociale, mergeţi, domnilor, uniţi împreună; mergeţi cu inimă, să vă împliniţi misia voastră. Nu ziceţi „sîntem slabi!" Cînd Dumnezeu dă o misie, dă şi puterea d-a o-mplini. Nu ziceţi „sîntem puţini!". Ei erau numai doisprezece, acei apostoli cari reformară lumea; dar ei au izbutit, căci aveau în inimile lor dragostea umanităţii şi jertfirea. Fie acestea şi sentimentele dumneavoastră, şi veţi regenera naţia. Dară, domnilor, o veţi regenera!

(Aplauze furtunoase. Urale. După ce a aplaudat discret, Massaro vine în prim-plan, privindu-l admirativ pe Bălcescu. Apoi pleacă, în tăcere, după ce s-a asigurat că nu l-a observat nimeni. Între timp, Bălăceanu destupă o sticlă de şampanie de pe măsuţă şi toarnă în pahare. Apoi oferă o cupă Mariei Cantacuzino. Aceasta o ia, cu un zîmbet, şi vine lîngă Bălcescu. Ciocnesc. Animaţie. Urări).

BĂLCESCU *(ridicînd paharul)*: Vă invit să închinăm acest prim pahar, dintr-un an în care ne punem toate nădejdile pentru acel sublim, sfînt şi nemuritor adevăr din sufletele noastre: România de acum şi dintotdeauna! *(Aplauze, strigăte: „Vivat!")* Să închinăm mai ales pentru România de mîine. Pentru acei care, peste zece sau peste o sută de ani, vor trăi într-o ţară unită, prosperă şi independentă. Pentru cei care, într-un timp pe care îl visăm şi-l aşteptăm cu toţii — fără a-i întrezări deocamdată lumina, — vor trăi într-o Europă a libertăţii, într-o lume a păcii, a dreptăţii şi frăţiei. *(Ridicînd paharul)* La mulţi ani! Trăiască România viitoare! *(Bea. Urale: „Vivat! Trăiască!" Toţi ciocnesc şi beau).*

(Lumina se stinge, pentru a se reaprinde iarăşi pe terasă. Ţîrîit de greieri.

CUSTODELE *(după o pauză)*: Nu credeţi că merge?
AUTOAREA: M-aţi convins.
CUSTODELE: Momentul acesta trebuie să fie unul din

pilonii de rezistență pe care să construiți adevăra
imagine a lui Bălcescu, pe care o visați.

AUTOAREA : De fapt, nici în 1851 Bălcescu nu se schim
base, în datele lui fundamentale. Se maturizase, doa

CUSTODELE : Nu. Erau experiențele amare, care nu tre
cuseră fără urme. Deziluziile. Incertitudinile. Și, ma
presus de toate, era boala care-l măcina. Nu ști
dacă puteți înțelege asta, dar pentru un bărbat ade
vărat boala este o insuportabilă umilință. Bălcesc
cred că știți, era un om mîndru.

AUTOAREA : Știu. Dar în octombrie, la Hyères, boala înc
nu-l doborîse.

CUSTODELE : E adevărat. Abia în decembrie, după lov
tura de stat a lui Ludovic Napoleon Bonaparte, star
sănătății lui Bălcescu avea să se înrăutățească brus
declanșînd tragedia încheiată la Palermo. În octom
brie însă se simțea mai bine. Cred că în inima l
începuse să încolțească speranța.

AUTOAREA : Exact așa am simțit și eu acel momen

Lumina se stinge pe terasă, spre a se reaprinde iarăși în camera de la Chateau Denis. Bălcescu și Bălăceanu sînt exact în poziția în care i-am lăsat înainte de intermezzo-ul reprezentat de episodul de la Paris.

BALCESCU : E o veșnicie de atunci...

BĂLĂCEANU : Nici cinci ani.

BĂLCESCU : Cinci ani... Numai atît ? Și totuși cît de mu
s-au întîmplat de atunci. Revoluția... Toate acele ev
nimente mărețe și tragice. Apoi peregrinările... Arc
lul... Emigrația... Viena, Paris, Londra... Și, în tot ac
timp, țara — gemînd sub cizmă străină. Iar noi, p
tînd-o pretutindeni în suflete și siliți să trăim atît
departe de ea... Și totuși eu sper în izbînda cau
noastre. Nădăjduiesc în triumful libertății popoare
Nu știu cînd se va întîmpla asta. Poate că înai

de a vedea naţiunea reintrînd în drepturile sale firești va trece un secol. Dar ce înseamnă un secol în viața unei nații? Cred, totuși, că nu mai avem mult de suferit și de așteptat. În zilele noastre progresul merge într-un ritm accelerat...

BĂLĂCEANU: E adevărat. Azi am venit de la Nisa cu un batel mînat de aburi.

BĂLCESCU: Nu la progresul acesta mă gîndeam, ci mai ales la cel moral. La progresul umanității. Ți-aduci aminte ce spunea Pascal: „În univers omul nu e decît o trestie. Dar o trestie gînditoare".

BĂLĂCEANU: De la o vreme, Nicule, am început să am nostalgii. E semn că îmbătrînesc. Cîteodată, mi-e pur și simplu, dor de vremea studenției noastre de la Paris. De prelegerile strălucite ale lui Michelet. Ți-aduci aminte? El îl cita, adesea, pe Pascal...

BĂLCESCU: Cum l-aș putea uita? *(Citind)* „Să ucizi un om e o crimă. Dar ce înseamnă să ucizi o națiune întreagă? Cum se numește această fărădelege? Și totuși se află un lucru încă și mai cumplit decît a o ucide, acela de a o umili, lăsînd-o pradă jignirilor străinilor, de a o viola, luîndu-i cinstea". *(Pe gînduri, după o scurtă pauză).* Cum l-aș putea uita pe Michelet? Mai ales acum?

BĂLĂCEANU: Nicule, știu cît te frămîntă gîndul la soarta țării. Știu cît ești de măcinat de dorul ei. Dar adu-ți aminte tot de Michelet: „România — de la Traian și pînă în zilele noastre — a rămas statornică în geniul său originar. Popor născut pentru a suferi, natura l-a înzestrat cu două daruri ce-l fac să dăinuie...

BĂLCESCU *(preluînd)*: ...răbdarea și mlădierea care, împreună, l-au ajutat ca, deși îngenunchiat, să-și înalțe necontenit fruntea"...

BĂLĂCEANU *(dezlănțuit, ca de la o tribună)*: ...„Nu asemuiți această țară cu monumentele romane, ori cu drumurile nesfîrșite ce-i brăzdează cuprinsul. Ci mai curînd cu trainica și mlădioasa rezistență a digurilor de nuiele, care înfruntă oceanul: dacă ar fi fost de granit, le-ar fi smuls

Fondul acestei rezistențe nu stă în sumbra acceptare a răului, în tristul fanatism de pe celălalt

mal al Dunării, acea moarte a inimii a sterilizat lu-
mea musulmană ; nu, ci într-un principiu viu : dra-
gostea îndărătnică pentru trecut, înduioșătoarea iubir-
față de patria nefericită pe care, cu cît e mai chi-
nuită, cu atît o iubește mai mult. Românul n-
părăsește niciodată, decît pentru a se întoarce la s-
nu-i". *(Lui Bălcescu)* Așa se va întîmpina și cu noi
Sînt sigur.

BĂLCESCU *(remontat)* : Adevăr grăiască gura ta ! *(Cu mare admirație prietenească)* Păcătosule... Aceeași m-
morie extraordinară. Și mai vorbeai de bătrînețe...

BĂLĂCEANU : Lasă că nici tu...

BĂLCESCU *(evitîndu-i privirea, face cîțiva pași spre fereas-tră)* : Nu, Ioane. De ce să ne mințim ? Eu nu mai sînt cel de altădată. Și nu cred că o să mai fi vreodată. Ceea ce-mi doresc acum, e doar un an de viață. Măcar un an... *(Zîmbind amar)* Mă întreba adineauri ce înseamnă un secol în viața unei națiu- Ai putea să mă întrebi, la rîndul tău, ce înseamnă un an în viața unui om. Mai nimic. Dar pentru mine ar însemna poate răgazul de a termina Istoria r-mânilor sub Mihai Voevod Viteazul. Avem nevoie de această carte, spre a ne dovedi temeinicia dre-turilor noastre istorice. Dar nu știu dacă voi av-răgazul s-o termin...

BĂLĂCEANU *(încercînd să evite o încurajare formală, chivează elegant)* : „Cînd Dumnezeu dă o misie, și puterea de a o împlini".

BĂLCESCU *(Zîmbind trist)* : E adevărat. Dar nu e vo- numai de putere. *(Cu patimă reținută)* Ții minte, Ioa- atunci, în noaptea aceea, lîngă podul Simeriei, Mureș, cînd ne temeam că oamenii lui Lüders pune mîna pe noi, tu, ca să-mi alungi gîndurile, m- rugat să-ți povestesc despre cartea mea închinată relui Mihai. Și după ce m-ai ascultat m-ai între- de ce n-o scriu îndată.

BĂLĂCEANU : Și tu mi-ai răspuns cu cuvintele croni-rului : „Pentru asta, gîndul slobod și fără valuri buiaște. Ci noi privim cumplite vremi și cum- mare pămîntului nostru și nouă".

BĂLCESCU : La fel îți spun și acum : „Pentru asta, gîndul slobod și fără valuri trebuiește". Or, eu... Nu prea mai am timp...

BĂLĂCEANU : Ai înainte o viață !

BĂLCESCU : O viață ?

BĂLĂCEANU : Plus veșnicia ! *(Schimbînd)* Ascultă, Nicule, scăparea nu e decît în tine. Slobozenia gîndului — la fel.

BĂLCESCU : Ai dreptate. Dacă aș fi acasă, poate. Numai că noi, aici...

BĂLĂCEANU : Aici sîntem ca niște insule răzlețe, pierdute într-o mare indiferentă...

BĂLCESCU : Știi, de cînd am venit la Hyères mă plimb, adesea, după-amiaza, pe promontoriul dinspre golf. Uneori marea e furioasă, agitată. O privesc cum se repede, spumegînd, spre larguri, de crezi că de îndată va înghiți ca pe nimica micile insule ale căror țărmuri subțiri abia se mai zăresc, departe... Dar insulele rămîn întotdeauna acolo, deasupra valurilor spumegînde ce se năpustesc asupră-le. Pare miraculos. Dar nu e. Pentru că undeva, în adînc sub ape, insulele rămîn trainic legate de uscatul din care s-au născut. *(Scurtă pauză)*. Poate așa e și cu noi...

BĂLĂCEANU : Negreșit. Uite, vorbeam de curînd, la Constantinopol și cu Ghica... Apropo, ți-a scris pe adresa mea două scrisori. Ți le-am adus. *(Le scoate din buzunar și i le întinde. Bălcescu, politicos, nu le desface imediat.)* Și lui Ghica îi e dor de țară.

BĂLCESCU *(luminat)* : Bălăcene, dorul nostru e semn bun. Asta înseamnă că România va exista. E orb cine n-o vede !

BĂLĂCEANU : Spune-mi, Nicule, te-ai gîndit ce vei face atunci, în acel timp fericit ?

BĂLCESCU : Atunci ? Atunci din inima mea va crește o floare. Roșie. *(Arătînd spre o superbă floare roșie, aflată într-o vază)* Ca asta.

Lumina se stinge, țîrîit de greieri, apoi reflectoarele se reaprind pe terasă.

AUTOAREA : De fapt din acest moment, Bălcescu nu mai avea de trăit decît cîteva luni. Vedeți ? De-aici

trebuie să vină dramatismul. Din această cursă con-tra-cronometru

CUSTODELE : Şi, mai departe ? Veţi descrie în piesă toat momentele care au urmat ?

AUTOAREA : Nu. Vă propun acum să trecem peste ace iarnă cumplită, de suferinţă atroce, de la Hyères.

CUSTODELE : De ce ? *(Ironic)* Sensibilitatea dumneavoas-tră n-ar rezista unei asemenea încercări ?

AUTOAREA : Poate. Dar nu ăsta e motivul principal.

CUSTODELE : Oricum, aveţi nevoie, cred eu, şi de epi-soade mai dramatice. Au fost destule în acea iarn Vă amintiţi ce scria la un moment dat Arăpilă : „Me-dicii şi medicamentele nu mai pot nimic". O situaţie limită, deci. Dumneavoastră, dramaturgii, căutaţi de obicei asemenea situaţii.

AUTOAREA : Acesta ar fi un dramatism exterior. Bălcescu traversa, într-adevăr, o perioadă intens dramatic Dar nu suferinţa fizică era aceea care crea dra-matism. Dramatismul venea, aşa cum vă spuneam, di lupta disperată cu timpul, generată de dorinţa de învinge, prin creaţie, moartea. De a birui, astfe neantul. Şi atunci...

CUSTODELE : Atunci ? Sper că nu vreţi să acreditaţi ima-ginea unui Bălcescu veşnic june şi ferice.

AUTOAREA : Nicidecum. Dar nici a unui Bălcescu prăbuş într-un infern biologic.

CUSTODELE : Dar a fost şi el un om, ca noi toţi ! Si-gură spuneaţi că formula „un om între oameni" vi pare genială. Credeţi că zilele lui de suferinţă, ca-nurile care-l devorau, nu trebuie să facă şi ele par din piesa dumneavoastră ? Credeţi că toate aces n-ar întregi portretul „adevărat" pe care-l vizaţi

AUTOAREA : Nu ! *(Cu violenţă)* Nu mă interesează ! *(* *alt ton)* Nu mă interesează nici boala... *(Este evid că gîndul la suferinţele lui Bălcescu o impresionea De aceea, tirada următoare va trebui să fie marc de un crescendo care, de fapt, disimulează lupta emoţia şi cu lacrima.)* Nici tusea seacă, chinuitoar Nici hemoptiziile... Nici punctele de foc aplicate medicii pe coaste... Nici slăbiciunea cumplită.

paloarea cadaverică Nici broboanele de sudoare de pe frunte... *(Șoptit).* Nu mă interesează. Pe cine ar putea interesa cu adevărat toate astea ? De ce le-aș aduce pe scenă ? Ca să demitizez ? Ce ? Și mai ales de ce ? Avem atîta nevoie de miturile noaștre sfinte...

USTODELE : Chiar și de un mit Bălcescu ?

UTOAREA : Mai ales de un mit Bălcescu. Pentru că Bălcescu a devenit un mit abia după ce a fost, mai întîi, om. *(Cu fervoare)* Dar ăsta nu e un motiv să...

USTODELE : V-ați aprins. Mă tem că nu sînt un interlocutor prea potrivit pentru dialogul visat de dumneavoastră...

UTOAREA *(realizînd)* : Vă rog să mă scuzați... *(Cu căldură)* Sînteți un partener de dialog excepțional. Cred că am avut o mare șansă cînd...

USTODELE *(sec)* : Continuăm ?

UTOAREA : Firește.

USTODELE *(ambiguu)* : Cu ce ?

UTOAREA : Cu o scenă greu de scris. *(După o pauză).* Nu știu cum aș putea pregăti episodul sosirii la Palermo. Mă gîndesc la dificultatea de a spulbera legenda falsă a sărăciei și mizeriei în care, chipurile, ar fi murit Bălcescu. Aș vrea să arăt că „Trinacria", ultima reședință a lui Bălcescu, era, în epoca aceea, un splendid **hotel de lux...**

USTODELE : Fusese construit de principele de Trabia, cu cîțiva ani în urmă, și concesionat genovezului Salvatore Ragusa. Aici poposea, în mod obișnuit, elita... Va trebui, deci, să explicați cum de a avut Bălcescu acces acolo.

UTOAREA : Cine ar mai putea-o spune astăzi cu certitudine ? Cine ? ! Trebuie să avem mai întîi în vedere faptul că Bălcescu nu era complet lipsit de mijloace. Înainte de plecarea spre Sicilia, el împrumutase de la un bancher din Constantinopol o sumă importantă.

USTODELE : Avea și prieteni sicilieni, cunoscuți...

UTOAREA : De la Pera și de la Napoli îi ceruse lui Ghica scrisori de recomandare... Erau apoi relațiile subterane cu carbonarii, cu unele cercuri masonice. E greu de precizat azi cine anume l-a ajutat pe Bălcescu, cine i-a facilitat accesul la „Trinacria". Ipoteza cea mai plauzibilă ar fi...

Lumina se stinge pe terasă. Reflectoarele mari luminează biroul lui Salvatore Ragusa, directorul hotelului „Alla Trinacria" din Palermo. Birou masiv din mahon, două fotolii elegante, un covor persan splendid. Pe birou — dosare, registre groase, o statuetă a Madonei, un excepțional serviciu de scris, din onyx. Alături, pe un „secretaire", un sfeșnic aurit, cu o luminare groasă, stinsă acum. Pe perete — o pendulă. Alături, într-o nișă secretă, incastrată în zid, se află un seif nu prea mare, dar solid. Ușa lui, deschisă acum, are o grosime apreciabilă. Se vede că aici e locul unde Ragusa își depozitează valorile. E în amurg. Umbrele înserării învăluie totul într-un văl transparent încă, dar ușor misterios. Ragusa e în picioare, lîngă birou. E un bărbat de 50—55 ani. Înfățișarea lui e deopotrivă a unui om de afaceri și a unui brigand. Uscățiv, cu o privire neliniștită, lunecoasă, și cu un nas subțire, ușor acvilin, seamănă cu o pasăre de pradă. La aprinderea luminii, el tocmai pune într-un săculeț mic, de piele, niște monezi de aur.

RAGUSA *(numărînd)*: Nouă sute nouăzeci și șapte... și și nouă... O mie! Nu e rău... *(E satisfăcut. Le[...] săculețul la gură, apoi îl ia, împreună cu alte ci[...] aflate pe birou, și se îndreaptă spre seif. Bătăi[...] ușă. Ragusa se oprește o clipă, strîngînd săcule[...] la piept. Mină îngrijorată. Ascunde repede săcule[...] în seif, îl încuie și bagă cheia în buzunar. Bă[...] în ușă se repetă)* Chi è là? Tu sei, Enrico?

O VOCE *(baritonal)*: Deschideți, signore...

RAGUSA *(neliniștit)*: Momento! *(Merge la scrin, apr[...] sfeșnicul, scoate dintr-un sertar un pistol și-l vîră [...] haină, apoi se-ndreaptă spre ușă. Trage zăvorul ș[...] întredeschide, numai atît cît permite lănțișorul [...] siguranță, ridică sfeșnicul la înălțimea feței și [...]minează curios chipul oaspetelui neașteptat)* Pe c[...] căutați?

VOCEA: Pe dumneavoastră, signor Ragusa. Vin din partea lui Don Quintiano...

RAGUSA: O! Onorevole Don Quintiano! *(Dînd la o parte lanțul și deschizînd larg ușa)* Dar de ce n-ați spus așa de la început, signore? Poftiți. Entrate!

MASSARO *(intrînd)*: Buona sera... *(E înalt, îmbrăcat cu o pelerină neagră și o pălărie mare, cu boruri largi, trasă pe ochi).*

RAGUSA: Buona sera, signor... signor... *(Îi întinde mîna.)*

MASSARO: *(laconic, descoperindu-se)*: Massaro... *(Se face că nu observă mîna întinsă a lui Ragussa.)*

RAGUSA *(renunțînd să mai dea mîna)*: Buona sera, signor Massaro... Luați loc. *(Pune sfeșnicul pe birou și-l invită pe musafir, cu un gest de silită politețe, să ia loc).*

MASSARO *(rămîne în picioare)*: Vă caut de aproape două ceasuri, signor Ragusa... Nici sîmbătă seara nu stați acasă?

RAGUSA: Sînt atîtea de făcut, signore, atîtea griji... Hotelul ăsta blestemat îmi aduce numai necazuri. Treburile merg atît de prost toamna aceasta... Cred că în curînd am să dau faliment...

MASSARO *(zîmbet „subțire")*: Nu vă faceți griji, signor Ragusa. Am motive temeinice să cred că nu se va întîmpla așa...

RAGUSA *(invitîndu-l din nou)*: Dar luați loc, signor Massaro, luați loc, vă rog, și spuneți-mi ce vă aduce la mine. Sînt om de afaceri și nu sînt obișnuit cu introducerile prea lungi...

MASSARO *(așezîndu-se)*: Nici eu... *(Rămîn cîteva clipe în expectativă)* Signor Ragusa, vă amintiți, probabil, că, acum cîteva săptămîni, ați primit o scrisoare de amenințare...

RAGUSA *(speriat)*: Da, signore... Mai bine să nu ne amintim de asta... Ce spaimă am tras...

MASSARO: I-ați vorbit despre temerile dumneavoastră lui Don Quintiano... Și i-ați cerut sprijinul... Vreau să spun protecția...

RAGUSA *(neștiind încă unde vrea să ajungă celălalt)*: E adevărat...

MASSARO: După cum vedeți, nici un fir de păr nu s-a clintit din capul dumneavoastră... Și nici nu se va clinti, cîtă vreme Don Quintiano va dori asta...

RAGUSA *(uşurat, se închină)*: Oh! Madona să mă ţ
în pază!

MASSARO *(sec)*: Vă au în pază oameni mai siguri, sig
Ragusa. Şi aflaţi mai aproape de dumneavoastră
cît Madona... Să n-aveţi nici o teamă...

RAGUSA: Vă mulţumesc, signore... Cu ce vă pot fi
folos?

MASSARO: Signor Ragusa, mîine soseşte la Palermo
porul „Ercolano"...

RAGUSA: Ştiu, signore, vine de la Napoli. Îl aştep
pe un pom de Crăciun...

MASSARO: Îl aşteptaţi? De ce?

RAGUSA: Poate va aduce şi ceva turişti mai de soi... A
cerile, v-am spus, îmi merg prost, foarte prost
ultima vreme. Sezonul s-a terminat, iar vremea
păcătoasă nu promite o toamnă prea bogată în
rişti. Aşa că...

MASSARO *(întrerupîndu-l)*: Signor Ragusa! N-am v
aici să ascult poveşti...

RAGUSA: Iertaţi-mă, signore! Vă ascult cu toată aten

MASSARO: Vă spuneam că mîine, duminică, 17 octo
brie, soseşte, venind de la Napoli, vasul „Ercola
comandat de signor Miceli...

RAGUSA: O! Il vecchio capitano!... Ne cunoaştem b
E, ca şi mine, genovez...

MASSARO: Perfect. Cu „Ercolano" călătoreşte un om
care Don Quintiano se interesează în cel mai în
grad. Se numeşte Niccolo Balcesco. Este propriet
de fel din Vallachia. Vine de la Constantinopol, p
Malta. Deşi tînăr, este un om de mare valoa
O speranţă politică, nu numai a ţării sale, ci a E
ropei... Din nefericire, este foarte suferind de p
mîni. Este, de altfel, motivul pentru care se sta
leşte temporar la Palermo, în speranţa că clima no
tră va reuşi ce n-au izbutit, pînă acum, doctorii. D
pentru ca lucrul acesta să devină posibil, el a
nevoie de condiţii cu totul excepţionale. Va lo
deci, în cea mai bună cameră a acestui hotel. E
dorinţa expresă a lui Don Quintiano...

RAGUSA: Prea bine, signor Massaro. Nimic mai simp
Îi voi pune la dispoziţie o cameră chiar în ari
unde, acum opt ani, a locuit regele Bavariei...

MASSARO *(sec)*: Nu! Nu acolo.

RAGUSA: De ce? Este aripa cea mai elegantă. Un confort desăvîrşit.

MASSARO: Poate. Dar nu pentru omul nostru. V-am spus: este bolnav. Or, acolo, mai ales toamna, suflă groaznic „Maestro". O să-i daţi o cameră luminoasă, călduroasă, ferită de vînt şi curenţi ,cu vedere spre Conca d'Oro...

RAGUSA *(docil)*: Prea bine, signor Massaro... Voi face întocmai cum spuneţi... Din acest moment camera nr. 26 îi stă la dispoziţie...

MASSARO: Îi veţi acorda o îngrijire deosebită. Va avea permanent la dispoziţie un servitor. Un om destoinic, care să vorbească cît mai puţin...

RAGUSA: Am un asemenea om, demn de toată încrederea Se numeşte Tomasso Mollone.

MASSARO: În ordine. Dacă oaspetele dumneavoastră va avea nevoie de un medic, chemaţi-l pe doctorul Decio Battaglia. Pe nimeni altcineva.

RAGUSA: Am înţeles, signore...

MASSARO: Iar pentru orice problemă de natură juridică sau diplomatică îl veţi informa pe domnul Caccia, consulul otoman la Palermo. *(Se ridică)* Deocamdată, domnul Balcesco nu are asupra sa prea mulţi bani. Va primi însă, în curînd, o sumă importantă. Pînă atunci dorim să nu fie sîcîit cu întrebări legate de această chestiune. Nu ştiu dacă am fost destul de clar...

RAGUSA: Cît se poate de clar, signor Massaro.

MASSARO: Foarte bine. *(Scoate o pungă de sub pelerină)* Don Quintiano vă trimite un mic aconto la nota de plată a domnului Balcesco. *(I-o aruncă, iar Ragusa o prinde din zbor)* Sper să ne revedem curînd. signor Ragusa...

RAGUSA: Cu cea mai mare plăcere, signor Massaro. Oricînd sînteţi binevenit la „Trinacria"...

MASSARO: A! Încă ceva: dacă totuşi, în ciuda îngrijirilor, boala va evolua, iar sănătatea prietenului nostru va ajunge într-un stadiu care să nu mai îngăduie

nici o speranță, apelați neîntîrziat la un preot. C... mați-l pe părintele Andreas Cuccia, parohul bise... Sfîntul Nicolae al grecilor.

RAGUSA : Dar noi aparținem de parohia Balsa, sign...

MASSARO : Domnul Balcesco este ortodox...

RAGUSA : Am înțeles, signore ! Voi face întocmai ... mi-ați spus.

MASSARO : Perfect. Și discreție totală. Altfel... Altfe... va afla că Don Quintiano și-a luat mîna de pe ... nacria" și de pe directorul său. Și atunci... *(St... lumînarea din sfeșnicul de pe birou).*

RAGUSA *(speriat)* : Oh, nu ! Signore ! Nu glumiți cu ... crurile astea...

MASSARO : Nu glumesc. Și sper că înțelegeți bine ... signor Ragusa... Don Quintiano nu agreează pro... deele Mafiei. Dar, ca orice bun sicilian, știe ce ... aceea „vendetta"...

RAGUSA : Voi fi tăcut ca un mormînt.

MASSARO : Excelentă idee ! Buona notte, signor Ragu... *(Iese).*

RAGUSA *(aprehensiv)* : A rivederci, signore... *(Răm... cu privirea pe ușa care se închide încet în ur... lui Massaro. Apoi aleargă, pune zăvorul și lanțul ... siguranță și se așează la birou. Desface punga prim... și-i golește conținutul. Zornăit de bani. Pe fața ... se citește încîntarea. Dar starea de extaz nu dure... decît cîteva clipe. Treptat, neliniștea începe să i... insinueze în suflet. Privirea îi alunecă, de pe bi... în gol, într-un punct indecis, marcîndu-i îngrijorar...*

(Lumina se stinge)

CORTINA

A C T U L I I

La ridicarea cortinei spooturile luminează din nou măsuța și fotoliile de pe terasă. Țîrîit de greeri. Custodele și Autoarea stau, ca și mai înainte, în fotolii.

CUSTODELE *(după o pauză, în care a fumat tăcut)*: Da... Ipoteza dvs. privitoare la circumstanțele care i-au putut facilita lui Bălcescu accesul la „Trinacria" pare verosimilă... În orice caz, adevărul documentar nu este trădat. Dar cine credeți că era acest Massaro? Un om influent, desigur. Dar cine, totuși?

AUTOAREA: Nu știu. Numele lui apare pe un singur document...

CUSTODELE *(Scoțînd din dosar o fotocopie)*: Chitanța pentru plata taxei de înmormîntare la „Cappuccini"...

AUTOAREA: Da. Massaro este cel care a plătit „elemosina" — taxa de 12 tari — la cimitir... Să fi fost unul din cei cărora le scrisese Ghica?

CUSTODELE: Nu e exclus. Sau poate că era un prieten mai vechi al lui Bălcescu...

AUTOAREA: Sau o cunoștință din 1847, cînd mai fusese la Palermo, împreună cu Alecsandri și Elena Negri...

CUSTODELE: Mie mi se pare mai probabil că Massaro nu era decît un intermediar... Nu uitați că Bălcescu avea

relații cu cele mai reprezentative vîrfuri politice europene ale epocii. În 1850, la Londra...

Lumina scade și se stinge, apoi se aprinde în scenă, dezvăluind privirii un salon intim, acasă la doamna Milner-Gibson. Ambianță elegantă, lipsită de ostentație, totuși. O canapea, cîteva fotolii, o măsuță joasă, pe care se află platouri cu gustări și pahare cu băutură. Un candelabru „stil", un covor, sau alte elemente ale acestui interior trebuie să sugereze fără echivoc nu numai epoca, ci și condiția socială superioară a gazdelor.

Cînd se aprinde lumina, Bălcescu se află în picioare, în prim-plan, cu un pahar în mînă. Nu bea. E preocupat, ușor crispat, într-o așteptare în care se poate distinge chiar și o vagă undă de încordare. Prin ușa deschisă, care dă într-un living room pe care-l bănuim spațios, răzbate rumoarea specifică unei reuniuni mondene : hohote de rîs, frînturi de replici, clinchet de pahare, muzică. După cîteva clipe, în salon intră, precipitată, doamna Milner-Gibson. E o femeie încă tînără, frumoasă, distinsă, îmbrăcată cu deosebit bun-gust. Surîde satisfăcută cînd dă cu ochii de Bălcescu.

DOAMNA MILNER-GIBSON : Vai, domnule Bălcescu, m-ați dat emoții. Am crezut că nu v-ați simțit bine la noi și că ați plecat...

BĂLCESCU : Fără să-mi iau rămas bun ? Să știți că așa ceva nu se obișnuiește nici măcar pe malurile Dunării, mistress Gibson...

DOAMNA MILNER-GIBSON *(parînd)* : Oh ! Dunărea ! Domnul Cobden o numea adineauri Mississippi-ul Europei. Iar prietenul nostru comun, domnul Mazzini, îmi vorbea de un proiect vizînd unirea micilor state dunărene, împotriva opresiunii marilor puteri. *(Apropiindu-se)* Îmi dau seama că atmosfera acestei petreceri nu este foarte

te potrivită cu sensibilitatea dvs. latină, domnule Bălcescu, dar...

BĂLCESCU: Doamnă Gibson, aici, la Londra — ca pretutindeni, de altfel, eu nu sînt decît un ostaş în slujba patriei mele. Iar ostaşii rămîn ostaşi în orice condiţii. De astă dată, însă, din fericire, atmosfera este cît se poate de agreabilă. Iar prezenţa dumneavoastră dă un plus de farmec acestei reuniuni. *(Îi sărută mîna).*

DOAMNA MILNER-GIBSON *(femeie)*: Sînteţi amabil. Observ cu plăcere că pe malurile acelui Mississippi european cresc bărbaţi a căror distincţie de spirit poate face să pălească pînă şi celebra noastră politeţe englezească. *(În glumă, cochetînd)* Rămîne de văzut dacă această conduită mondenă ireproşabilă izvorăşte din nişte sentimente reale...

BĂLCESCU: Sîntem un popor sentimental, doamnă. Dar această realitate ne face şi foarte prudenţi. Şi e firesc să fie aşa. O parte din erorile noastre, politice şi istorice, s-ar putea explica, într-o oarecare măsură şi prin acest exces de sentimentalism...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Iarăşi, politica, istoria... Oare sînt singurele substantive femenine care vă interesează?

BĂLCESCU: Nu. Sper că, făcîndu-vă această confidenţă, nu-mi veţi cere să vă divulg şi alte detalii...

DOAMNA MILNER-GIBSON: O, nu! Englezii sînt discreţi. Mai ales la acest capitol...

BĂLCESCU: Vă asigur că şi românii sînt cel puţin la fel de discreţi, la toate capitolele. Iar, în ce mă priveşte, discreţia se impune, mai ales în casa unui parlamentar atît de cunoscut şi de influent, cum este domnul Thomas Milner-Gibson, distinsul dumneavoastră soţ...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Sper că nu numai stima pe care i-o purtaţi *(Ironic)* „distinsului meu soţ" v-a făcut să acceptaţi invitaţia de a participa la acest five o'clock...

BĂLCESCU: O, nu! Fiţi sigură de asta. *(Cu o ambiguitate voită)* Mai sînt şi alte motive...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Nu-ntreb care anume, pentru a nu vă pune în situaţia neplăcută de a refuza să-mi răspundeţi, iar pe mine în aceea şi mai neplăcută de a mă preface că nu mă afectează acest refuz...

BĂLCESCU: Vă mulţumesc. Mai ales că nici nu sînt sigur că v-aş fi putut, într-adevăr, refuza...

În salon intră Mehmet Ali Paşa. E un bărbat brunet, robust, în jur de 45 de ani. Poartă un costum elegant, european, iar pe cap un nostim fes roşu.

MEHMET-ALI: Stimată doamnă Gibson, sper că nu v-aţi ascuns aici pentru că regretaţi imprudenţa de a-mi fi promis următorul vals...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Nici gînd, domnule Ali. Însă cum calitatea mea de gazdă presupune şi alte plăcute obligaţii...

MEHMET-ALI (*observîndu-l, surprins, pe Bălcescu*): Bună seara, domnule Bălcescu! (*Bălcescu se înclină uşor.*)

DOAMNA MILNER-GIBSON (*uimită*): Vă cunoaşteţi?

BĂLCESCU: Am avut plăcerea să-l cunosc pe domnul ambasador Mehmet Ali Paşa, acum cîteva zile...

MEHMET-ALI (*diplomat*): Plăcerea a fost reciprocă...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Dacă nu mă înşel, e pentru prima dată, în istoria modernă, cînd Turcia şi Valahia stau faţă-n faţă nu pe poziţii ostile, ci — după cît se pare — destul de amicale. Mă bucur că sînt martorul privilegiat al acestui eveniment deosebit...

BĂLCESCU: Doamnă Gibson, cu riscul de a vă răpi bucuria privilegiului de care vorbeaţi adineauri, trebuie să vă mărturisesc că nu este primul nostru dialog amical...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Adevărat? Cum aşa?

MEHMET-ALI (*zîmbind*): Necunoscute sînt căile lui Alah... (*Explicînd*) Avem prieteni comuni...

BĂLCESCU: Nu este singura explicaţie...

MEHMET-ALI: Desigur... Ţările române şi Turcia au nu numai prieteni, ci şi duşmani comuni. Unii din ei doresc să-şi întindă hotarul pînă pe Dunăre...

BĂLCESCU: Cea mai sigură măsură pentru prevenirea unei asemenea eventualităţi, nedorită, după cît înţeleg, de Înalta Poartă, ar fi, după opinia mea, constituirea unui stat român unitar şi independent.

MEHMET-ALI : Poate. Dar pînă atunci? Apropo, dacă nu mă înşeală memoria, domnule Bălcescu, un cronicar al dumneavoastră — al cărui nume, spre regretul meu, îmi scapă, momentan — relata un fapt istoric care mi se pare semnificativ. *(Doamnei Gibson)* Se spune că cel mai ilustru voevod moldovean al tuturor timpurilor, Ştefan cel Mare, aflîndu-se pe patul de moarte, şi-a sfătuit fiul să ducă o politică alături de noi, şi nu de o altă mare putere. Ne socotea mai înţelepţi *(Zîmbind)* Trebuie să recunosc că avea geniu politic...

BĂLCESCU *(prompt)* : Şi militar...

MEHMET-ALI *(sesizînd aluzia)* : Fireşte. Numai că vremurile s-au schimbat. Trecutul, oricît de glorios, nu mai poate răspunde decît parţial la întrebările prezentului.

BĂLCESCU : E adevărat. De fapt întrebările la care vă refeeaţi se pot reduce la una singură : cum rezolvăm problemele litigioase? În spiritul trecutului, apelînd la tun, sau pe calea tratativelor, adică privind înainte? În ce mă priveşte, cred că, în epoca noastră, diplomaţia, politica, în general, trebuie făcute în primul rînd cu faţa spre viitor...

MEHMET-ALI : Împărtăşesc întru totul opinia dumneavoastră, domnule Bălcescu. De altfel, din cîte ştiu, tocmaia asta, încearcă să facă, la Istanbul, prietenul nostru comun, domnul Ghica...

DOAMNA MILNER-GIBSON : Domnilor, domnilor! Nu sîntem la o recepţie diplomatică, pentru numele lui Dumnezeu... Mai sînt şi eu pe aici. Chiar nu credeţi că merit şi eu puţină atenţie?

MEHMET-ALI : Iertare, miss Gibson. Mea culpa! *(Din living răzbat acordurile unui vals)* Sper, totuşi, că nu v-am supărat atît de tare, încît să-mi refuzaţi acest vals...

DOAMNA MILNER-GIBSON *(zîmbind aprobativ)* : Destinul gazdelor e să facă totul pentru mulţumirea oaspeţilor. *(Lui Bălcescu)* Domnule Bălcescu, regret că trebuie să părăsesc compania dumneavoastră atît de agreabilă. Sînt, de altfel, convinsă că n-o să rămîneţi prea multă vreme singur. Domnul Richard Cobden vă căuta. Astă seară n-a fost deloc zgîrcit la capitolul whisky. Sper că o să vă amuze puţin. *(Se întoarce spre Mehmet-Ali; acesta îi oferă, curtenitor, braţul şi se îndreaptă amîndoi spre încăperea alăturată).*

În ușă a apărut Cobden, ușor grizat. E un bărbat rotofei, de 50 de ani, cu o privire ironică și inteligentă. Poartă favoriți. Pe vestă se distinge lanțul gros, de aur, al unui ceas de buzunar. După ce i-a salutat ceremonios pe cei doi, Cobden se uită cam lung și cam insistent în urma doamnei Gibson.

COBDEN *(bine dispus)*: Good evening, mister Bălcescu. Singur, singurel? Trebuie să înțeleg că lady Gibson face să reizbucnească ostilitățile între imperiul otoman și Țara românească?

BĂLCESCU *(pe zîmbet)*: Puțin probabil, domnule Cobden. De altfel, în relațiile dintre noi și Turcia, Angliei i s-ar potrivi, după părerea mea, un cu totul alt rol...

COBDEN: Depinde dacă va putea sau va vrea să și-l asume... *(Se apropie de măsuță, ia un păhărel, vine lîngă Bălcescu, îl ridică în semn de salut și-l golește lulea... rător)* Și pînă atunci? Tratați cu turcii? Nu vă sfătuiesc. *(Se așează într-un fotoliu, aprinde un trabuc)* Turcii sînt lași și corupți. Cu ei nu se poate trata serios. *(Îl invită cu un gest pe Bălcescu să se așeze. Acesta ia loc pe fotoliul de alături)*.

BĂLCESCU: Atunci? Ar trebui să tratăm, poate, cu rușii...

COBDEN: Rușii nu sînt ei interesați să trateze

BĂLCESCU: De ce n-ar fi?

COBDEN: Pentru că tratativele nu le-ar aduce nici un avantaj. *(Golește un alt pahar)*.

BĂLCESCU: Sînt curios dacă ați raționa la fel și atunci cînd Anglia ar fi ocupată de Rusia.

COBDEN: E o ipoteză exclusă.

BĂLCESCU: Să admitem. Și atunci, noi ce ar trebui să facem?

COBDEN: Eu, ca și dumneavoastră, domnule Bălcescu, sînt un om de opoziție. Întrebarea s-ar cuveni adresată, mai degrabă, lui Palmerston. Sau — dacă n-aveți acces la el — lordului Dudley Stuart, cu care știu că sînteți în bune relații. Apropo, din pură curiozitate: ce sprijin concret v-a promis Stuart? Puteți conta pe discreția mea.

BĂLCESCU: M-a încredințat că va face o moțiune în Camera Comunelor, pentru Principate, în sensul cererilor exprimate de mine în memoriul pe care vi l-am dat zilele trecute.

COBDEN: Bun. E un punct cîștigat. Felicitări! Dar, între noi fie vorba, să știi că, angajîndu-se în acest sens, Stuart nu riscă nimic. Palmerston însuși mi-a declarat că regretă că n-a protestat acum doi ani, cînd Principatele au fost ocupate. Ah, să nu uit — am dat unui prieten de la „Daily-News" articolul dumneavoastră. O să apară.

BĂLCESCU: Vă mulțumesc. Și vă rog să nu-mi luați în nume de rău profit de ocazie să vă solicit și eu un răspuns confidențial. Lord Stuart e de părere că ar fi bine să știm de pe acum dacă dumneavoastră veți fi alături de el în problema moțiunii de care v-am vorbit.

COBDEN *(satisfăcut)*: Aha! Bătrînul începe să-și dea seama că am devenit o forță peste care nu se poate trece. Fiți fără grijă. În această chestiune n-am să-i fac opoziție. Deși, în materie de politică externă, principiul meu e non-intervenția.

BĂLCESCU: Nu e numai al dumneavoastră. E și al nostru și al tuturor popoarelor. Numai că, după părerea mea, nu e destul ca acest principiu să fie enunțat de o mare putere. Ea trebuie să încerce să le determine și pe celelalte să-l respecte.

COBDEN *(sec)*: În ce scop?! Actele politice urmăresc întotdeauna un scop. De ce ar încerca Anglia să impună Rusiei, sau Austriei, sau Turciei principiul non-intervenției?

BĂLCESCU: Pentru păstrarea unui anumit echilibru politic în Europa, să zicem...

COBDEN: Echilibrul politic?! Puah! Asta e o nerozie a diplomaților. Știți ce asigură, într-adevăr, echilibrul politic? Forța militară a marilor puteri. Restul e literatură di-

plomatică. Apă de ploaie. Echilibrul politic europ... O gogoriță! Chiar cu rușii la Constantinopol echil... european nu va fi tulburat prea mult. Cu flota n... stăpînind Dardanalele, totul va fi ca mai înainte.

BĂLCESCU: Domnule Cobden, nu țin să vă contrazic cu... preț. Dar dumneavoastră discutați exclusiv din pu... de vedere al Angliei, care e o mare putere. Eu a... țin unei țări care nu e o mare putere. Dar care a... — și cu siguranță că, în viitor, va da într-o măsur... mai mare — Europei și lumii valori spirituale de p... rang. Sînt fiul unui popor care a plătit cu îndel... suferință și cu neînchipuite jertfe dreptul la o e... tență liberă. Nu credeți că a asigura acestui po... dreptul sacru de a-și alege liber destinul istoric... — pentru oricare mare putere — nu numai o ch... tiune de echilibru politic, ci și de umanism?

COBDEN: Umanism? Cine se mai gîndește astăzi la uman... atunci cînd face politică, domnule Bălcescu? Poate... mai Louis Blanc și socialiștii lui... Dar, deocamd... cel puțin, ei nu dispun încă de capacitatea de a și... pune un asemenea punct de vedere. Așa că... Ascul... ți-mă pe mine, domnule Bălcescu, forța nu e se... bilă decît la forță. Cei slabi... *(Vrea să spună „treb... să se-mpace cu situația asta")*

BĂLCESCU: Nu știu dacă cinismul e cea mai recomandab... atitudine politică...

COBDEN: Nu e cinism, domnule Bălcescu. O să vă co... vingeți.

BĂLCESCU: Uitați că cei slabi pot să se unească și să c... vină o forță, tocmai prin alianța lor...

COBDEN: Da. Asta, da. Dar să știți că, chiar și o asemen... alianță, nu e prea simplu de realizat. Iar demersur... pentru înfăptuirea ei trebuiesc întreprinse cu o ma... prudență. *(După o scurtă pauză, în care a mai golit... păhărel)* Și nu prin intermediul guvernelor, se-nțele... De la guverne nu trebuie să vă așteptați la mare l... cru. Trebuie folosite alte căi. Și alte mijloace. F... să le neglijați, desigur, pe cele diplomatice. Dar în p... mul rînd trebuie unite aceste opoziții tinere, care... fără îndoială — reprezintă viitorul Europei răsărite... Și nu numai al ei.

BĂLCESCU: Împărtăşiţi, deci, ideile lui Mazzini.

COBDEN *(mirat)*: Astea sînt şi ideile lui? *(Acceptînd)* Se poate. Nu-l simpatizez în mod deosebit. Dar, cum sîntem în casa doamnei Gibson, care-i e prietenă, n-am să-l vorbesc acum de rău. *(Reluînd)* Unirea opoziţiilor, domnule Bălcescu. Asta e marea dumneavoastră şansă!

BĂLCESCU: De ce numai a opoziţiilor şi nu a popoarelor?

COBDEN: Domnule Bălcescu, să fim realişti. Pînă atunci, mai e. Uniţi, deocamdată, opoziţiile tinere, sensibile la curentele proaspete de idei care adie în Europa. Merită să-ncercaţi. Aveţi toate calităţile care vă pot ajuta să reuşiţi.

BĂLCESCU: Vă mulţumesc. Chiar dacă e doar o apreciere de circumstanţă...

COBDEN: Nu. Nu e de circumstanţă. *(Bea. Apoi, sub imperiul unei ciudate dorinţe de confesiune)* După atîta whisky, cred că-mi pot îngădui şi eu cîteva clipe de sentimentalism latin. Să ştiţi, domnule Bălcescu, că vă simpatizez sincer. Pe dumneavoastră şi poporul căruia îi aparţineţi. Vă simpatizez din mai multe motive *(Enumerînd pe degete)*. Unu: pentru că aţi rezistat atîtea secole tuturor celor care au încercat, într-un fel sau altul, să vă deznaţionalizeze. Îmi plac cei care rezistă. Doi: vă simpatizez şi pentru ceea ce văd că încercaţi să faceţi acum, pentru iscusinţa voastră politică. Nu e uşor să faci politică, atunci cînd eşti aşezat în coasta celor mari şi puternici, care ştiu că eşti însăşi cheia care poate închide sau deschide poarta spre Orient. Trei: vă simpatizez pentru că voi — cu încăpăţînarea voastră de a rămîne voi înşivă — puteţi încurca socotelile tuturor celor ce visează imperii de la Baltica, la Adriatica, spre a domina Mediterana şi a stăpîni, astfel, Europa. Şi, în sfîrşit, vă simpatizez pentru că, deşi vă număraţi printre cele mai vechi naţii din Europa, aţi rămas tineri în spirit.

BĂLCESCU: Trebuie să-nţeleg că şi dumneavoastră credeţi, împreună cu noi, că viitorul va fi generos cu românii?

COBDEN: Incontestabil! Aveţi vitalitate. E drept că deocamdată sînteţi încă romantici, încă sentimentali, dar astea sînt boli ale adolescenţei politice a popoarelor. Cu timpul, vă veţi maturiza. Şi dacă, într-adevăr, aveţi ce

spune lumii — şi s-ar părea că aveţi — veţi a...
nu numai să vă exprimaţi răspicat opţiunile pri...
politica europeană, ci şi să vă faceţi ascultaţi şi un...

BĂLCESCU : Ne acordaţi, deci, şansa ca, într-un viitor mult sau mai puţin previzibil, să devenim o mare... tere ?

COBDEN : Nu exclud această posibilitate.

BĂLCESCU : Ei bine, domnule Cobden, fiţi sigur că, chia... în această eventualitate, noi românii, nu vom f... niciodată, ca argument politic, forţa. Vom fi respe... pentru autoritatea noastră morală. Pentru perfecta c... cordanţă între principii şi respectarea lor neabătu... viaţa politică.

COBDEN : Atunci poate că însăşi bătrîna noastră Anglie... avea cîte ceva de învăţat de la voi. *(Ridicîndu-se)* ... pun să ciocnim un pahar pentru viitoarea colabo... anglo-română în ceea ce priveşte asigurarea echilib... lui european.

BĂLCESCU *(cu un zîmbet)* : Cu plăcere. *(Se ridică şi el)* ... ales că, atunci, noi doi s-ar putea să nu mai fim... faţă...

COBDEN *(ia de pe măsuţă două păhărele. Îi întinde unul... Bălcescu)* : Poate. Dar, deşi oarecum neaşteptată, ... senţa noastră nu va trece totuşi chiar neobservată... asigur. *(Ciocnesc. Beau).*

Lumina scade şi se stinge. Se aprind spooturile pe terasă.

AUTOAREA : Deci, după părerea dumneavoastră, Massaro... fi fost un trimis al prietenilor politici ai lui Bălcesc... care, prin poziţia lor, puteau să-i faciliteze acce... oriunde.

CUSTODELE : Întocmai.

AUTOAREA : Dar dacă... *(Ezită)*

CUSTODELE : Dacă ?

AUTOAREA : Dacă Massaro era un emisar al lojei „Athen... des Etrangers" din Paris, din care, alături de Paul Ba... taillard, făceau parte şi o serie de revoluţionari român...

CUSTODELE *(după o pauză)* : Nu e exclus... Deşi, în privin... asta, e riscant să construim ipoteze, cîtă vreme ar... vele lojei n-au fost cercetate temeinic...

AUTOAREA : Oricum, dincolo de ipotezele privind identitatea celui, sau celor care l-au ajutat pe Bălcescu pe durata ultimului său popas palermitan, să reținem faptele, atestate de documente incontestabile : Bălcescu a locuit la unul din cele mai luxoase hoteluri din Palermo ; a avut un servitor ; a beneficiat de serviciile unui medic ; a fost asistat, în ultimele clipe ale vieții, de un preot și de consulul otoman ; gazetele din Napoli și din Palermo i-au anunțat sosirea, și mai apoi, decesul.

CUSTODELE : Da. În ciuda unor dificultăți materiale de moment, el nu a murit, totuși, ca un anonim... Ultimele lui clipe...

AUTOAREA : M-am gîndit adesea la ultimele lui clipe... La tot ce i-a putut întuneca sufletul... Și lucrul cel mai îngrozitor mi s-a părut singurătatea. Adînca lui singurătate, prevestind parcă neantul în care avea să se topească peste puțin timp...

Spooturile de pe terasă se sting, scăzînd treptat. Cînd lumina crește în scenă, sîntem în camera lui Bălcescu de la „Trinacria". Ambianță elegantă : două ferestre mari, cu perdele albe, fine, și draperii de pluș ; un pat, acoperit cu o cuvertură galbenă ; un lavoar elegant, cu oglindă ovală ; un dulap, de asemenea cu oglindă, avînd deasupra o poliță plină cu cărți. Într-un colț — un cufăr mare de călătorie. Pe un scaun — o valiză elegantă a lui Bălcescu. Pe el, deocamdată, nu îl vedem, deși prezența îi este anunțată, încă înainte de a se face lumină, de o tuse uscată, rea, chinuitoare. Apoi, în sfîrșit, îl zărim. Stă la masă, aplecat asupra unui manuscris. E îmbrăcat într-o haină de casă dintr-un material gros, moale, cu revere de atlas. Gîtul îi este înfășurat într-un fular colorat, de lînă, care contrastează cu paloarea feței sale osoase și consumate. Jos, pe podea, legînd solid cu sîrmă o lădiță nu prea mare, se află servitorul lui, Tomasso Mollone, un bărbat scund, de 50—55 de ani, cu figură bonomă.

BĂLCESCU *(pune de o parte pana cu care a scris și ia de pe măsuță trăistuța dată de Zinca. Scoate din ea strachina și, după ce o examinează îndelung, o mîngîie încet cu palma. Emoția îl covîrșește. Acces de tuse. Se liniștește într-un tîrziu, epuizat.)* Doamne! Cînd începe tusea asta oribilă mi se pare că însuși sufletul mi se va scurge, lăsîndu-mă pustiu. Boala e mai sprintenă decît mine. Mă tem că n-o voi putea întrece în iuțeală, așa cum speram anul trecut. Măcar de aș putea să isprăvesc istoria marelui Mihai. *(Nervos)* Și Ghica nu-mi trimite o dată Cronica lui Ureche. Și nici istoria lui Șelanichi. *(scrie cîteva rînduri, dar se oprește, epuizat.)* Tomasso!

TOMASSO *(lăsînd lucrul, îndatoritor)*: Si, signor Niccolo...

BĂLCESCU: O fi venit poșta?

TOMASSO: Poșta? Un momento, signor Niccolo. Mă duc să văd. *(Iese).*

BĂLCESCU: Am ajuns să aștept batelul de poștă, ca pe insăși speranța vindecării... Și de fiecare dată zadarnic.. Tița tace. Nu-mi scrie. Bazil la fel. Și Arăpilă... Și Bălăceanu... Și Maria... De ce? De ce? Da, măcar ea de ce nu-mi scrie? M-au uitat cu toții? Ori, poate, s-au împăcat cu gîndul? Într-un fel, au dreptate... Se pare că nu mai e nimic de făcut... Numai doctorul Battaglia îmi zîmbește încurajator, de fiecare dată, și mă asigură că totul merge perfect.. Sărmanul! *(Din nou — acces de tuse. Într-un tîrziu se liniștește și reîncepe să scrie. Reintră Tomasso. Se oprește lîngă ușă stînjenit)* Ce-i, Tomasso? Iarăși nimic? Niente?

TOMASSO *(gest de ciudă, de milă și de neputință)*: Niente, signor Niccolo! Niente... *(Se așază lîngă lădiță și-și reia lucrul, cu un fel de îndîrjire în care, se vede bine, vrea să-și descarce amărăciunea. După cîteva clipe se uită pe furiș la Bălcescu și-l vede privind trist în gol. Ezită, apoi îl strigă încet)* Signor Niccolo! *(Acesta, însă, nu-l aude. El strigă puțin mai tare)* Signor Niccolo!

BĂLCESCU *(tresărind ușor)*: Ce e, Tomasso?

TOMASSO: Vreți să jucăm o partidă de șah?

BĂLCESCU *(zîmbet trist)*: Șah? Nu, Tomasso... Șahul mă întristează. Mereu aceiași regi, siliți la mișcări mărunte, aceleași regine plimbărețe și atotputernice... Și mereu aceiași pioni care nu pot face nimic, fiindcă voința de acțiune nu e a lor. O altă mînă îi conduce... *(Lui To-*

masso) Poate mai tîrziu, Tomasso... *(Tomasso reia lucrul, Bălcescu se apucă iar de scris. Trec așa cîteva clipe. Apoi Bălcescu se oprește și, cu o anumită solemnitate, scrie vizibil pe foaie, cu cifre romane : XXXIII)* Am ajuns la capitolul treizeci și trei, Tomasso... E vîrsta mea... Ce va urma ? Oare totul se va încheia aici ?

TOMASSO *(a terminat lucrul. Bate cu palma lemnul)* : Finito ! *(Bălcescu tresare, îl privește pe Tomasso speriat. Acesta îi arată cu un zîmbet bonom lădița ambalată.)* Finito, signore...

BĂLCESCU *(paloare cadaverică)* : Doamne ! *(Își acoperă fața cu palmele.)*

Lumina se stinge. Se reaprind spooturile pe terasă. Totul este neschimbat. Senzație de noapte caldă de vară. Țîrîit de greieri.

CUSTODELE : Da... Finalul n-a fost lipsit de tragism.

AUTOAREA : Dar nu de un tragism spectaculos, de suprafață, ci de unul adînc, crîncen, tocmai pentru că nu se exprima în aspecte banale, ale existenței materiale, ci se consuma într-un spațiu profund al conștiinței...

CUSTODELE : Și mai departe ? Cum intenționați să înfățișați în piesă toate cîte au urmat ?

AUTOAREA : Făcînd un salt de 11 ani, peste timp. Pornind de la revelațiile pe care le-a produs cercetarea profesorului ieșan Nicolae Ionescu, la Palermo, pe urmele lui Bălcescu...

CUSTODELE : Salvatore Ragusa, proprietarul „Trinacriei" trăia încă...

AUTOAREA : Întîlnirea lui Ragusa cu Ionescu va fi o scenă importantă a piesei mele.

Lumina scade pe terasă, apoi se stinge. Cînd se aprind reflectoarele mari, sîntem în cunoscutul birou al lui Ragusa de la „Trinacria". Aproape nimic nu s-a schimbat. Doar Ragusa a mai îmbătrînit, deși se ține încă bine, la cei peste 60 de ani. Deocamdată se află la birou. Scrie niște socoteli într-un registru. Bătăi în ușă.

RAGUSA *(de la birou, fără să ridice privirea din registru)*: Entrate! *(Uşa se deschide încet şi, în cadrul ei apare profesorul N. Ionescu — 43 de ani, elegant, distins. Poartă barbişon şi ochelari cu rame de aur.)*

N. IONESCU: Buona sera... Signor Ragusa?

RAGUSA: Si, Ragusa *(Se ridică)* Cu cine am onoarea? *(Îi întinde mîna)*

N. IONESCU: Professore Ionesco...

RAGUSA *(strîngîndu-i mîna)*: Ragusa, Siete straniero?

N. IONESCU: Si, Signor Ragusa. Vin de departe...

RAGUSA: Ma parlate bene l'taliano. Sono felice di cunoscer la... Accomodarsi... *(Îi oferă, cu un gest, un fotoliu)*. Despre ce este vorba?

N. IONESCU *(aşezîndu-se)*: Domnule Ragusa, probabil că bănuiţi ce mă aduce la dumneavoastră...

RAGUSA: Nu. Doriţi, probabil, o cameră. Sau, poate, un apartament întreg. Am unul cu vedere splendidă spre Conca d'Oro — 13 piaştri pe zi. Pentru un om de ţinuta şi condiţia dumneavoastră, preţul e o nimica toată...

N. IONESCU: Domnule Ragusa, din păcate nu voi locui la „Trinacria". De altfel intenţionez să nu rămîn prea mult la Palermo. Vin de departe, tocmai din Principatele Unite...

RAGUSA *(tresărind)*: Vreţi să spuneţi că veniţi din Valachia?

N. IONESCU: Da. De la Bucureşti... Sînt trimis să aflu rămăşiţele pămînteşti ale răposatului nostru compatriot Nicolae Bălcescu, Niccolo Balcesco, mort în exil aici la Palermo, şi să le duc în ţară... Sîntem informaţi că Bălcescu — unul din marii noştri oameni politici, un însemnat istoric şi scriitor, un înflăcărat patriot — şi-a aflat sfîrşitul în hotelul dumneavoastră, în noiembrie 1852.

RAGUSA *(pălind)*: Balcesco, spuneţi... Balcesco... *(Ca şi cum ar căuta prin memorie)* Nu-mi aduc aminte... *(Insinuant)* Veniţi din partea lui Don...

N. IONESCU *(scoţînd cîteva documente, pe care le pune pe masă)* Din partea guvernului Principatelor Unite, autorizat de însuşi domnitorul nostru şi cu aprobarea autorităţilor dumneavoastră...

RAGUSA *(desumflat)*: Da... Fireşte... Sigur... *(Examinează fugitiv documentele)* Numai că au trecut atîţia ani de

atunci, signore... Cine ar mai putea să-şi aducă precis aminte de un nume sau altul... *(Zîmbet silit)* Pe la noi au trecut mii de călători...

N. IONESCU: Domnule Ragusa, sîntem dispuşi să preţuim cum se cuvine faptul că aveţi o memorie bună... *(Scoate din buzunar un plic şi-l aşează pe birou.)*

RAGUSA *(lucire de satisfacţie în ochi)*: Fireşte că am să fac tot ce pot pentru dumneavoastră... Fireşte... În toamna lui 1852, spuneţi? Balcesco... Balcesco... Parcă mi-aduc aminte... *(Ca şi cum atunci ar descoperi adevărul)* E-adevărat, signor professore! Compatriotul dumneavoastră a locuit în hotelul nostru...

N. IONESCU: Aveţi, într-adevăr, o memorie bună, domnule Ragusa... *(Împinge spre el plicul.)*

RAGUSA *(trage plicul, îl întredeschide, evaluînd rapid conţinutul. Pare satisfăcut)* Un moment, să verificăm... *(Scoate din birou un registru gros, îl răsfoieşte)* Da... Am găsit... Balcesco... A sosit în hotelul nostru la 17 octombrie 1852...*(Urmărind cu degetul rubricile din registru)* Venise cu vaporul din Malta, via Napoli *(Abandonînd registrul)* A! Acum mi-amintesc bine... Era într-o stare a sănătăţii foarte critică... După cîteva zile a trebuit să chem medicul, pe domnul Decio Battaglia, care a venit să-l consulte, după aceea, de mai multe ori. Dar totul a fost zadarnic, signor profesore... *(Mină îndurerată, ipocrită)* Păcat... Mare păcat... În ce mă priveşte, am făcut tot ce-am putut, deşi răposatul nu-mi achitase nici un şfanţ, spunînd că aşteaptă o poliţă din străinătate... Dar poliţa întîrzia, iar starea lui ajunsese disperată... În fine, în ziua de... *(priveşte în registru)*... 29 noiembrie 1852, văzînd că viaţa sa era pe sfîrşite...

Lumina din biroul lui Ragusa scade şi se stinge După cîteva clipe, reflectoarele dezvăluie privirii camera lui Bălcescu de la „Trinacria".

Zi mohorîtă de noiembrie... Ploaie şi vînt...

Bălcescu, epuizat de boală şi de suferinţă, zace aproape fără cunoştinţă în pat, rezemat de două perne înalte. Figura lui iradiază o lumină hieratică şi o superioară împăcare cu destinul

Tomasso îl veghează. Din cînd în cînd bolnavul geme înfundat. Tuse seacă. La un moment dat se sufocă, respirația i se oprește pentru cîteva clipe, apoi reîncepe, gîfîit, șuierat. În sfîrșit, se liniștește. Se pare că a ațipit. Tomasso se ridică tăcut, merge ușor pînă la dulap, ia o lumînare, vine în vîrful picioarelor pînă lîngă pat, o așează într-un pahar aflat pe noptieră, apoi pune între ea și pat un vraf de cărți, spre a o ascunde de privirea lui Bălcescu. În sfîrșit, cu mari precauțiuni o aprinde, închinîndu-se pe furiș.

TOMASSO: Ajută-i, Santa Madona, să treacă ușor pragul spre lumea de dincolo...

BĂLCESCU *(fără să deschidă ochii)*: Ce-i, Tomasso? Ai pierdut și tu orice speranță? *(Tomasso nu sesizează că lui i se adresează vorbele lui Bălcescu. Acesta deschide ochii.)* Cred că ai dreptate...

TOMASSO: Doriți ceva, signor Niccolo?

BĂLCESCU *(licărire de zîmbet obosit)*: Niente, Tomasso. Grazie... *(Închide ochii la loc.)*

Ploaia în geam... Vaierul vîntului... După ce o vreme, ușa se deschide intempestiv și în cameră intră Ragusa, însoțit de consulul otoman Caccia. Tomasso se ridică, respectuos, și se retrage într-un colț.

RAGUSA: Poftiți, domnule consul... Iertați-mă că v-am deranjat pe o vreme ca asta, dar... *(Arată spre Bălcescu care n-a deschis ochii)*... Vedeți și dumneavoastră că situația nu mai suportă nici o amînare...

CACCIA *(impresionat)*: Mda... Se pare că așa stau lucrurile...

RAGUSA: ...Așa că sper că mă veți scuza...

CACCIA: Mai încape vorbă, signor Ragusa? Doar aceasta una din datoriile mele. Domnul Bălcescu a călăto

pînă aici cu pașaport turcesc, ca supus al marelui imperiu otoman. Deci...

RAGUSA *(scoțînd o hîrtie)*: Acesta este inventarul lucrurilor sale.

CACCIA : Foarte bine. Trebuie inclus în testament.

RAGUSA : Bineînțeles, bineînțeles, signor Caccia. Nu vreau să am nici o neplăcere cu cei care vor veni mîine-poimîine să se intereseze de lucrurile domnului Bălcescu. Se pare că are destui prieteni...

CACCIA : Să începem, deci, domnule Ragusa. Luați loc la masă și scrieți : „Subsemnatul, declar că posed..." În continuare copiați inventarul bunurilor aparținînd domnului Bălcescu. *(Ragusa pune foaia cu inventarul alături și începe să copieze. Consulul se apropie de pat.)*

BĂLCESCU *(deschide, în sfîrșit, ochii)*: Bine ați venit, domnule Caccia... Luați loc...

CACCIA *(înaintează, spre pat, se așază pe scaunul pe care stătuse Tomasso)* Bună ziua, domnule Bălcescu. Cum vă simțiți ?

BĂLCESCU *(același zîmbet resemnat)*: Cum mă simt ? „Nemărginirea strînsă-ntre ploape / Mă minte cu un petec de pămînt..." Nu știu unde am citit versurile astea, domnule consul, dar ele exprimă exact starea mea de acum... *(Închide ochii.)*

CACCIA : Domnule Bălcescu... *(Speriat)* Domnule Bălcescu !

BĂLCESCU *(calm, fără să deschisă ochii)*: Vorbiți, domnule Caccia. Vă aud... Încă...

CACCIA : Domnule Bălcescu... Se pare că starea sănătății dumneavoastră nu este prea... prea înfloritoare, ca să mă exprim astfel... Vreau să spun că probabil va fi nevoie să vă internați într-un spital, sau... în sfîrșit, cum veți crede de cuviință. Bineînțeles că, în acest caz, nu veți putea duce cu dumneavoastră toate lucrurile care vă aparțin. De aceea ne-am gîndit să facem un mic inventar al lor, pentru ca să nu se piardă ceva..

BĂLCESCU *(la fel)*: Inventar, spuneți ? De ce să nu vorbim deschis, domnule Caccia ? Din cîte știu eu, un asemenea act se numește. de obicei, testament. *(Deschide ochii)* N-am nimic împotrivă.

CACCIA *(lui Ragusa)*: Ați terminat, domnule Ragusa ?

RAGUSA : Si, signor Caccia.

CACCIA: Citiți, vă rog, cu voce tare. *(Bălcescu închide iar ochii.)*

RAGUSA *(citind)*: „Subscrisul declar că posed un geamantan de piele cu haine uzate și anume: trei jachete, două perechi de pantaloni, opt veste, două haine de casă trei cravate cu un ac de argint, artistic lucrat, reprezentînd un papagal, patrusprezece cămăși, nouă ștergare de pînză, șase batiste de mătase, cinci flanele, o pereche de ghete de postav de bumbac, nouă șervete de bumbac, patrusprezece gulere, patru pantaloni de vară, șase fete de pernă, două perne, o cutie căptușită cu catifea de culoare roșu închis, cu un joc de șah de fildeș chinezesc"...

CACCIA: Lista e exactă, domnule Bălcescu?

BĂLCESCU *(în continuare cu ochii închiși, face doar un semn afirmativ din cap.)*

CACCIA: A mai rămas ceva nemenționat?

BĂLCESCU *(gest cu mîna la cele două lădițe de lîngă pat ambalate de Tomasso).*

CACCIA: Lădițele? Ce se află în ele?

BĂLCESCU: Hîrtii, lucrări privitoare la studiul istoriei... Diferite cărți... *(Deschizînd ochii)* Aș ține, foarte mult să nu se piardă și să fie predate domnului Ion Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui...

CACCIA: Vom proceda întocmai, domnule Bălcescu *(Lui Ragusa)* Scrieți, domnule Ragusa: „mai multe pachete cu hîrtii conținînd lucrări privitoare la studiul istoriei, apoi diferite cărți în două lădițe sigilate...

RAGUSA *(scriind)*: ...cărți în două lă-di-țe...

TOMASSO *(venind din colț cu o cutie de carton și două pălării)*: Și astea, signore...

CACCIA *(dictînd)*: Două pălării, una de călătorie, o cutie de *(Lui Tomasso)* Cu? *(Tomasso deschide, scoate un teanc de foi, înalță din umeri).*

BĂLCESCU: Calatogul cărților...

CACCIA *(lui Ragusa)*: O cutie cu catalogul cărților... Ați scris? Bun. Adăugați, vă rog, dorința expresă a domnului Bălcescu. *(Dictează)* Aceste obiecte... *(Lui Ragusa care a rămas pe gînduri)* Aceste obiecte... *(Ragusa scrie)* Aceste obiecte se vor da domnului Giovanni Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui...

RAGUSA: ...Din partea lui...

Lumina se stinge. Cînd se reaprinde, sîntem iarăşi în biroul lui Ragusa, de la „Trinacria". Nicolae Ionescu este foarte impresionat.

RAGUSA *(continuînd povestirea)*: Între timp, a venit şi preotul de la biserica San Nicolo dei Greci, părintele Andreas Cuccia. În faţa consulului şi a preotului, signor Bălcescu a declarat că n-are asupra sa decît 30 de franci în dinari şi a semnat testamentul. Peste o oră a murit în braţele preotului. A doua zi, l-am înmormîntat... *(Ipocrit)* Fie-i ţărîna uşoară... *(Îşi face, cu gesturi solemne, semnul crucii. Apoi, sec)* Cei treizeci de franci i-a luat consulul, pentru cheltuieli de înmormîntare.

N IONESCU *(impresionat)*: La cît se ridică suma cu care răposatul v-a rămas dator?

RAGUSA: No, signore, nu mai e nimic de plată. Eu sînt un om cinstit. După cîteva zile, consulul mi-a plătit toate cele datorate, inclusiv datoria către doctor şi cheltuielile pentru medicamente. După o vreme, tot dumnealui mi-a spus să fac o ladă mare, pentru lucrurile ce aparţinuseră răposatului şi care fuseseră puse într-o cameră sigilată de consul. Am confecţionat lada şi — după ridicarea sigiliului — am pus în ea toate lucrurile ce aparţinuseră domnului Bălcescu şi le-am expediat fratelui acestuia, la Paris. Consulul mi-a promis că o să-mi deconteze cheltuielile pentru confecţionarea lăzii şi pentru expediţie. Dar probabil că a uitat...

N. IONESCU: Vom regla toate conturile răposatului, signor Ragusa. De vreme ce sînt aici...

RAGUSA: Prea bine, signor professore, prea bine... E vorba de circa 17 franci. Eu, să ştiţi, nu sînt un om avid de bani, dar, vedeţi dumneavoastră, în vremurile astea grele, mereu sub ameninţarea falimentului, orice sumă, cît de mică, contează... Aşa că...

N. IONESCU: E limpede, signor Ragusa. *(Scoate o bancnotă)* Poftiţi... Presupun că lada şi cheltuielile de expediere nu depăşeau această sumă...

RAGUSA: O, nu, signore... Sînteţi generos... Molto grazie...

Lumina se stinge. Se reaprind spooturile pe terasă. Țîrîit de greieri. Aceeași atmosferă tensionată, înfiorată de dramatismul evocării.

AUTOAREA : Ragusa nu i-a povestit lui Nicolae Ionescu t tul. I-a prezentat doar varianta care-i convenea...

CUSTODELE : Bineînțeles. Nici n-ar fi putut. O relatare completă a faptelor l-ar fi demascat. I-ar fi trădat rapacitatea, neomenia... Documentele probează că scopul pentru care Ragusa l-a adus pe consul la căpătîiul muribundului nu era doar acela de a asista la inventarierea bunurilor acestuia...

AUTOAREA : A fost episodul cel mai tragic, legat de finalul lui Bălcescu. Așa mi se pare...

CUSTODELE : Și mie...

AUTOAREA : Ce se va fi petrecut atunci în sufletul omului atît de sensibil și de pur care a fost Bălcescu ?

CUSTODELE : Cine ar mai putea-o spune acum, după atîta amar de vreme ? Tot ce putem face sînt simple presupuneri.

AUTOAREA *(pe gînduri)* : Simple presupuneri...

Lumina se stinge. Apoi proiectoarele luminează din nou camera lui Bălcescu, de la „Trinacria". Bălcescu, consulul, Ragusa și Tomasso se află pe locurile unde i-a prins finalul povestirii lui Ragusa.

RAGUSA *(citind)* : „Aceste obiecte se vor da domnului Giovanni Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui..."

CACCIA : Perfect. Aduceți hîrtia domnului Bălcescu, s-o semneze...

RAGUSA *(ridicîndu-se)* : Știți... Ar mai fi de pus la punct niște amănunte... E vorba de sumele pe care mi le datorează domnul Bălcescu pentru ultima perioadă a șederii sale la „Trinacria". Ne-am învoit la doi piaștri pe zi, masă și casă. Or, de o lună încoace...

CACCIA *(lui Bălcescu)*: E adevărat, domnule Bălcescu? *(Încuviințare mută la acesta)* Atunci... *(Lui Ragusa)* Atunci, adăugați, domnule Ragusa... *(Ragusa trece iar la masă)* Mai declar că sînt dator... sînt dator... domnului Salvatore Ragusa, hotelierul „Trinacriei" ...o lună de locuință și mîncare, a doi piaștri pe zi, așa cum ne-am învoit...

RAGUSA *(scriind)*: ...„așa cum ne-am învoit"... *(Apoi, revendicativ)* Domnule consul, asta afară de alte cheltuieli, neprevăzute inițial, fiindcă, vedeți dumneavoastră, datorită bolii domnului Bălcescu, saltelele, plapuma, cearșafurile, cuverturile și altele, vor trebui arse. Tacîmurile, vesela, cănile, paharele de care s-a servit vor trebui distruse. Or, asta costă... Sînt bani, domnule consul, nu glumă. Așa că ar trebui și ele evaluate...

CACCIA *(sec)*: La ce sumă?

RAGUSA: Pe puțin la 50 de piaștri, dar, fiind situația financiară... hm... nu prea prosperă a domnului Bălcescu, să zicem... 40 de piaștri...

CACCIA *(se uită la Bălcescu. Acesta, cu un gest obosit, îi face semn să scrie)* Înțeleg că sînteți de acord cu suma? *(Semn afirmativ la Bălcescu)* Atunci să consemnăm și acest lucru. *(Lui Ragusa)* Cum am zis acolo?

RAGUSA *(citind)*: ...„o lună de locuință și mîncare, a doi piaștri pe zi, așa cum ne-am învoit..."

CACCIA *(reluînd)*: „...așa cum ne-am învoit"... *(Gest: „scrie!")* „...afară de alte cheltuieli extraordinare. *(Ragusa scrie grăbit și conștiincios)* Mai declar că voiesc ca numitul Ragusa să fie despăgubit și cu suma de 40 piaștri...

RAGUSA *(scriind)*: 40 piaștri...

CACCIA *(continuînd)*: ...„reprezentînd indemnitatea pentru lucrurile pe care va trebui să le distrugă sau să le ardă din cauza bolii mele". Mai e ceva? A mai rămas vreun obiect netrecut în inventar? *(Bălcescu — vag gest extenuat: „De unde să știu eu?")*.

TOMASSO: O, da, signore, a rămas. Sigur că a rămas. Ceasul și banii. *(Merge lîngă pat și trage sertarul noptierei, scoțînd de acolo ceasul și o pungă. Ragusa îl fulgeră cu o privire ucigătoare)*.

BĂLCESCU *(deschide ochii și îl privește cu căldură pe Tomasso)* Ce rost mai are, Tomasso? Acum e totuna. *(Îi dau lacrimile. Acces de tuse).*

TOMASSO *(îi aduce repede o cană)*: Beți, signor Niccol[ò] Lapte cald. O să vă facă bine... *(Bălcescu bea și cade din nou pe pernă, extenuat.)*

CACCIA *(după o pauză)*: Scrieți, domnule Ragusa. *(Se apropie de Tomasso și studiază ceasul, apoi numără banii)* Un ceasornic de argint fără lanț și piaștri... șase zeci și cinci.

RAGUSA *(după ce a scris)*: Oh, signor Consul, era să uit. Nici vizitele doctorului Decio Battaglia n-au fost plătite. Cincisprezece piaștri...

CACCIA *(privire la Bălcescu, dar acesta nu reacționează în nici un fel. Lui Ragusa)* Adăugați: „Declar că sînt dator doctorului Decio Battaglia cincisprezece piaștri pentru vizite făcute mie..."

BĂLCESCU *(deschide ochii mari și, cu un efort suprem, dictează lui Ragusa)* „Apoi... lui Tomasso Mollo, servitor, trei piaștri și jumătate... *(Ragusa se uită întrebător la Consul. Acesta îi face semn să scrie, iar el execută prompt)* ...iar pe lîngă aceasta... șase piaștri milostenie... servitorilor de la hotel". *(Capul îi cade, epuizat, pe pernă. Tuse slabă.)*

CACCIA *(lui Ragusa)*: Dați-i-l să-l semneze. Altfel va fi prea tîrziu.

RAGUSA *(vine lîngă pat, cu hîrtia și pana)* Semnați, signor Niccolo!

BĂLCESCU *(întinde mîna, ia pana și, fără să mai citească, semnează în josul foii)* Amin!

Lumina se stinge. Se aprind iarăși spooturile de pe terasă. Țîrîitul greierilor umple noaptea. Autoarea a aprins o nouă țigară. Trage cîteva fumuri, cu gîndul încă departe, apoi reia dialogul.

AUTOAREA: Probabil că foarte multe lucruri au rămas afara povestirii lui Ragusa. Profesorul Ionescu n-a aflat, poate, niciodată. Sau, poate, le-a reconsti[tuit]

el, ca și noi, abia mai tîrziu, după ce a primit din mîna consulului Caccia testamentul lui Bălcescu și l-a studiat...

CUSTODELE: Poate... În orice caz, documentul este tulburător. Și, în plus, probează un lucru deosebit de important: înlătură fără drept de apel supoziția că Bălcescu a murit ca un anonim, într-o neagră mizerie... Singur, bolnav și cu sufletul sfîrșiat — da! În mizerie, însă — nu! În ciuda dificultăților materiale de moment.

AUTOAREA: A știut oare lucrul acesta profesorul Neculai Ionescu? Sau, măcar, l-a bănuit?

CUSTODELE: Puțin probabil. Șocul produs de dezvăluirile incomplete ale lui Ragusa i-au distras atenția de la acest aspect, care s-ar fi putut dovedi covîrșitor de important pentru cercetările lui...

AUTOAREA: Era zguduit de cele aflate. Și încă nu primise lovitura de grație...

Spoturile se sting. Terasa se scufundă în întuneric. Se aprinde lumina în biroul lui Ragusa. Acesta și profesorul Ionescu sînt în poziția în care i-am lăsat la finalul discuției lor.

RAGUSA *(luînd bancnota și vîrînd-o în buzunar)*: Sînteți generos... Vă mulțumesc.

N. IONESCU: Înțeleg, deci, domnule Ragusa, că, în chestiunea datoriilor defunctului, nu mai există între noi probleme în suspensie...

RAGUSA: Absolut nici una, domnule profesor.

N. IONESCU: În cazul acesta aș avea o singură rugăminte: ați putea să mă însoțiți pînă la mormîntul lui?

RAGUSA *(pălind)*: La mormînt? *(Încurcat)* Vedeți... Mormînt e un fel de-a spune. E cam impropriu să numim mormînt acea.. acea... groapă comună.

N. IONESCU *(ridicîndu-se)*: Groapă comună? Desigur, glumiți, domnule. Poate e vorba de o confuzie. *(Ragusa tace încurcat)* Poate ați uitat. S-au scurs unsprezece ani de-atunci.

RAGUSA *(fără să-i privească)*: Regret, domnule profesor, nu e vorba de nici o confuzie. Compatriotul dumneavoastră

a fost înmormîntat într-o groapă comună în cimitirul Mînăstirii călugărilor cappuccini.

Acord muzical ca un țipăt scurt, răscolitor. Lumina se stinge. Se aprind din nou reflectoarele pe terasă. Țîrîit de greieri. Aceeași atmosferă tensionată, înflorată de dramatismul evocării.

CUSTODELE: Nu era ușor de suportat șocul unei asemenea vești năucitoare...

AUTOAREA: V-ați gîndit vreodată cum va fi explicat Ragusa faptul că lui Bălcescu nu i s-a rezervat un mormînt individual?

CUSTODELE: Se puteau fabrica fel de fel de explicații. Poate că a spus că n-a participat la înmormîntare, fiind reținut de afaceri urgente. Sau pentru că era bolnav ori plecat din localitate. Avea pregătite, cu siguranță, mai multe variante...

AUTOAREA: Sau poate că a invocat, iarăși, lipsa banilor.

CUSTODELE: Totuși, Ionescu nu s-a încrezut în varianta gropii comune lansată de Ragusa, deși acesta o susținuse și într-o declarație scrisă.

AUTOAREA: Bietul Ionescu! Mi-l închipui, îndurerat și ostenit de rătăcirile printr-un oraș străin, ajungînd într-un tîrziu, la Mînăstirea Cappuccinilor și încercînd să afle acolo detalii...

Lumina de pe terasă scade și se stinge. Un reflector luminează intrarea Mînăstirii Cappuccinilor. O poartă masivă de lemn, ferecată în fier forjat și solid incastrată în zidul de piatră ce înconjoară mînăstirea. În dreapta — o bancă, improvizată dintr-o scîndură groasă, bătută în piroane pe doi țăruși groși înfipți în pămînt. Deasupra băncii, legat de o tijă care trece prin tocul porții, atîrnă lanțul unui clopoțel de avertizare. E în amurg. Se aud vag ecourile unei melodii religioase. Călugării sînt la slujba de seară. Din stînga apare profeso-

rul Ionescu. Este abătut, preocupat. Ajunge în fața porții. Încearcă zăvorul. E încuiat. Bate în poartă de cîteva ori. Nici un răspuns. Merge la bancă și se așază pe ea, ostenit. Își scoate pălăria și își șterge cu o batistă mare, albă, sudoarea de pe frunte. Își pune apoi pălăria la loc, pe cap, și privește în jur. Liniște. În sfîrșit, observă lanțul și trage de cîteva ori de el. Sunet îndepărtat de clopoțel. După o vreme se aude zgomot de pași călcînd pe dalele de piatră și, în corpul masiv al ușii, se deschide o ferestruică, pînă atunci invizibilă. În dreptunghiul ei apare figura ascetică a unui călugăr.

Fra MARIO : Cine e ? *(Îl observă pe Ionescu)* Pe cine căutați ?

IONESCU : Bună seara ! Îl caut pe padre Pietro.

Fra MARIO : E la slujbă. Veniți mîine dimineață. *(Vrea să închidă fereastra.)*

IONESCU *(disperat)* : Vă rog ! Nu plecați ! *(Călugărul îl privește sever. El schimbă tonul)* Vin de departe. Am neapărată nevoie de padre Pietro. Vă rog, foarte mult. căutați-l. Nu cunosc pe nimeni aici.

Fra MARIO *(privire circumspectă, sfredelitoare, apoi decizie scurtă)* : Așteptați. Am să încerc. *(Închide ferestruica).*

IONESCU : Mulțumesc. *(Revine la bancă, se așază, scoate din portțigaret o țigară, vrea s-o aprindă, apoi realizează că fumatul ar fi nepotrivit într-o asemenea ambianță și renunță. Scoate ceasul din buzunarul vestei și privește îndelung, apoi îl pune la loc. Trec așa încă cîteva secunde, apoi ferestruica din ușă se deschide din nou. În cadrul ei apare chipul unui călugăr bătrîn. E slab, cu fața încadrată de o barbă albă. În întreaga lui fizionomie, atrag în primul rînd atenția ochii sfredelitori).*

PĂRINTELE PIETRO : Pe mine mă căutați ?

IONESCU *(ridicîndu-se)* : Îl caut pe părintele Pietro.

PĂRINTELE PIETRO : Eu sînt părintele Pietro. Despre ce este vorba ?

IONESCU *(venind lîngă ferestruică)* : Am pentru dumneavoastră o scrisoare de la monseniorul Giaccomo. Vă

rog s-o citiți. *(O scoate din buzunarul interior al haine și i-o dă.)*

PĂRINTELE PIETRO *(după ce parcurge repede cele cîteva rînduri)*: Așteptați puțin... *(Deschide poarta și, în sfîrșit, iese afară. E înalt, impozant. Vine spre N. Ionescu, și îl binecuvîntează. Acesta se descoperă și-i sărută mîna. La invitația mută a preotului, se așază amîndoi pe bancă.)* Așadar, veniți tocmai din Valahia, domnule profesor?

IONESCU: Da, părinte. Am de îndeplinit o misiune care nu suportă amînare...

PĂRINTELE PIETRO: Și monseniorul Giaccomo crede că vă pot fi cu ceva de folos?

IONESCU: Desigur. *(Pauză)* Părinte, cu mai bine de zece ani în urmă, dumneavoastră erați director al acestei sfinte mînăstiri a fraților Cappuccini.

PĂRINTELE PIETRO: E adevărat, domnule profesor. Sînteți informat exact...

IONESCU: Părinte Pietro... În cimitirul acestei mînăstiri a fost îngropat un ilustru compatriot al meu — un mare istoric și scriitor... Se numea Nicolae Bălcescu... Niccolo Balcesco...

PĂRINTELE PIETRO: Numele nu-mi spune nimic... Cînd și-a aflat obștescul sfîrșit?

IONESCU: Acum unsprezece ani... La 29 noiembrie 1852.

PĂRINTELE PIETRO: Aici, la Palermo?

IONESCU: Da...

PĂRINTELE PIETRO: Era călugăr?

IONESCU: Nu.

PĂRINTELE PIETRO: Făcea parte dintre terțiarii lui San Francesco?

IONESCU: Nu... Nu știu... Nu cred...

PĂRINTELE PIETRO: Avea, atunci, un titlu de noblețe

IONESCU: Nu. Era doar proprietar. Venise pentru îngrijirea sănătății șubrezite de lupte, de suferință, de amarul exilului...

PĂRINTELE PIETRO *(revelație)*: Stați puțin... [illegible] spus?

IONESCU : Da... Niccolo Balcesco...

PĂRINTELE PIETRO : A murit la „Trinacria" ?

IONESCU *(febril, cu speranță)* : Da, părinte. La „Trinacria", în ziua de 29 noiembrie 1852...

PĂRINTELE PIETRO : Îmi amintesc vag... *(Cu apropo)* Veniți din partea lui Don...

IONESCU *(grăbit)* : Sînt trimis de guvernul Principatelor Unite *(Scoate hîrtiile de acreditare)* Cu permisiunea autorităților dumneavoastră...

PĂRINTELE PIETRO *(desumflat)* : Da... Firește... *(Văzînd hîrtiile)* Vă cred, nu e nevoie... *(Se ridică)* Compatriotul dumneavoastră a fost adus, într-adevăr, aici...

IONESCU : Aș putea să-i văd mormîntul ?

PĂRINTELE PIETRO : Mormîntul ? Poate vreți să spuneți „fossa comunna"...

IONESCU *(se ridică și el)* : Groapa comună ?

PĂRINTELE PIETRO : Exact.

IONESCU : Deci osemintele lui...

PĂRINTELE PIETRO : Sînt amestecate cu ale altor răposați întru Domnul. Cine le-ar mai putea recunoaște...

IONESCU *(covîrșit, alunecă iar pe bancă)* Groapa comună... *(Cu o speranță încăpățînată)* Bine, dar asta înseamnă că nu mai există nici o speranță ? Nici una ?

PĂRINTELE PIETRO : În ce sens, speranță ?

IONESCU : Că i-am putea afla osemintele...

PĂRINTELE PIETRO : Nici una. Absolut nici una. Îmi pare, rău, domnule profesor, că nu vă pot fi de folos. Dealtfel, vă rog să mă iertați, dar trebuie să vă părăsesc. Frații călugări mă așteaptă la rugăciunea de seară. Domnul să vă aibă în pază ! *(Face în aer semnul crucii, reintră în incinta mînăstirii și închide încet ușa în urma lui).*

IONESCU *(se ridică, aleargă spre poartă)* Părinte ! *(Își dă seama că insistența îi este inutilă, pentru că nimeni nu-l mai poate auzi. Se întoarce la bancă, se așază și rămîne tăcut cu bărbia sprijinită în palme, privind dezolat în gol. După o vreme, ca împins de un resort nevăzut, se ridică și scutură cu putere de cîteva ori lanțul clopoțelului. Foarte repede — semn că paznicul se afla chiar în spatele porții — ferestruica se deschide și în cadrul ei se ivește figura lui Fra Mario).*

Fra MARIO: Ce s-a întîmplat, domnule? Părintele Pietro ... la rugăciune. A rugat să nu mai fie deranjat.

IONESCU *(stăpînindu-se)*: Aş vrea să văd groapa comună din cimitir. Vă rog să mă duceţi acolo. *(Călugărul rămîne imobil)* Vă rog să deschideţi. Altfel să ştiţi că sun pînă mîine dimineaţă.

Fra MARIO: Aşteptaţi puţin. *(Închide fereastra, deschide poarta şi iese în drum)* Dumneavoastră vă arde de glumă?

IONESCU: Deloc. Vreau să văd groapa comună. Am măcar acest drept.

Fra MARIO: Fireşte, în faţa lui Dumnezeu, toţi avem aceleaşi drepturi. Numai că, vedeţi dumneavoastră, chiar ... numai apropierea de acea hidoasă groapă e din cale afară de dezagreabilă. Necontenit, jur-împrejurul ei adie miasme îngrozitoare, imposibil de suportat...

IONESCU: Nu e nimic. Oricum ar fi, vreau s-o văd!

Fra MARIO *(zîmbet iezuit)*: Prea bine, domnule, prea bine, eu n-am nimic împotrivă. Dar, vedeţi dumneavoastră, acum e seară... După apusul sorelui accesul străinilor nu e permis în incinta mînăstirii, decît cu aprobarea părintelui superior.

IONESCU: Vă rog să-l chemaţi pe superiorul conventului

Fra MARIO *(acelaşi zîmbet de ipocrită bunăvoinţă)*: Îmi pare nespus de rău, dar nu este aici. A ieşit, nu demult...

IONESCU: Atunci vă rog să-l chemaţi pe părintele guardian. Vreau să văd registrul.

Fra MARIO: Ce registru?

IONESCU: Condica de înregistrare a morţilor.

Fra MARIO: E zadarnic, domnule... Cine ştie unde vor fi registrele de atunci. Şi credeţi că ele păstrează numele tuturor anonimilor depuşi în groapa comună? ... o himeră, doar. Fiţi realist, domnule...

IONESCU: Arătaţi-mi registrele! Vreau să le văd! Am dreptul să le văd!

Fra MARIO *(împăciuitor)*: Aveţi, domnule, aveţi. *(Concesiv)* Numai că, să zicem că o să găsiţi în registre numele celui pe care îl căutaţi. Ei, şi? Ce dovedeşte asta? ... că a fost îngropat aici. Dar asta ştiţi de pe acum.

V-a confirmat-o părintele Pietro. Ce poate dovedi, în plus, registrul ?

IONESCU : Poate că el conține vreo însemnare, vreo notiță, vreo schiță care să facă posibilă identificarea locului sau a osemintelor. Măcar osemintele lui să se odihnească în țărîna patriei. Măcar atît.

Fra MARIO : Eu vă înțeleg, domnule, dar să știți că vă agitați inutil. Nu s-au făcut nici un fel de asemenea însemnări în registre. Și chiar dacă s-ar fi făcut, de atunci peste osemintele omului pe care-l căutați s-au depus alte și alte cadavre. Două-trei mii pe puțin...

IONESCU *(îngrozit)* : Cîte ?

Fra MARIO *(zîmbet politicos)* : Două-trei mii... *(N. Ionescu tace, covîrșit).* Vedeți așadar, domnule, că vă necăjiți zadarnic. Nu e nimic de făcut.

IONESCU *(fără să-l audă)* : Două-trei mii...

Fra MARIO *(onctuos)* : Îmi pare foarte rău că nu vă pot fi de folos. Vă înțeleg durerea, dar, din nefericire, nu pot face nimic pentru dumneavoastră. În afară, poate, de rugăciunile pe care o să le înalț către cel atotputernic, pentru liniștirea și împăcarea sufletului dumneavoastră zbuciumat...

IONESCU *(cu un zîmbet amar)* : Liniștirea și împăcarea... *(Revoltat)* De liniște și de împăcare ar fi avut nevoie *el*. De liniște și de împăcare are nevoie sufletul lui, care rătăcește, poate, și azi tulburat prin spații, fiindcă țărîna caldă care l-a adăpostit cîndva s-a risipit prin străini, cine știe unde... Blestemați să fie cei vinovați de asta ! Blestemați să fie cei care nu i-au îngăduit să-și afle sfîrșitul în pămîntul în care zăceau oasele străbunilor lui ! Blestemați să fie cei care l-au făcut să rătăcească pribeag prin lume, pe el, care și-a iubit patria mai mult decît oricare altul ! Și blestemați să fiți și voi — toți cei care, cu bună știință, împiedicați aflarea adevărului și îndreptarea acelei cumplite crime ! *(Se îndepărtează fără să-l mai privească pe călugăr)* Blestemați să fiți ! Blestemați ! *(Iese.)*

Fra MARIO : *(îşi face semnul crucii, priveşte în urma lui Ionescu, înalţă din umeri şi intră în mînăstire, trîntind poarta şi răsucind cu zgomot cheia în broască.*

Lumina se stinge. Ţîrîit de greieri. Apoi spoturile luminează terasa unde se află Autoarea şi Custodele.

CUSTODELE *(se ridică, îşi cuprinde faţa în palme, ca şi cum ar vrea să-şi alunge oboseala)* : S-a făcut tîrziu. Facem o pauză ?

AUTOAREA : N-ar fi rău. Mă simt, parcă, sfîrşită. *(Îşi apasă ochii cu palmele.)*

CUSTODELE : Să ieşim puţin. Pe aici... *(Fac cîţiva paşi spre fundal, apoi se opresc)* Vedeţi ? Acolo, lîngă ctitorii Bălceştilor ar fi locul mormîntului lui. De la o vreme mi se întîmplă să-l văd, aevea, acolo. Uneori, noaptea, îl visez...

AUTOAREA : Visaţi-l ! Dar visaţi-l cu patimă ! Cu disperare ! Pînă la urmă, toate visele frumoase ale oamenilor se împlinesc.

CORTINA

ACTUL III

La ridicarea cortinei scena este cufundată în întuneric. Undeva, departe, într-o zare incertă, se poate ghici, ca printr-un abur tremurat, licărirea mută şi îndepărtată a stelelor. Ţîrîit de greieri. Apoi, un reflector, a cărui lumină creşte treptat, decupează din întuneric silueta Autoarei şi Custodelui, care revin din fundalul scenei spre rampă. Păşesc agale, încă sub imperiul emoţiei prilejuită de scurta lor plimbare nocturnă.

AUTOAREA : Aveţi dreptate! Locul mormîntului lui Bălcescu este aici, lîngă pădurea asta, unde liniştea vălureşte străvezie, ca în marile temple...

CUSTODELE : Dar pentru ca visul acesta să poată deveni realitate, este nevoie ca mormîntul lui să existe undeva... Acolo... La Palermo.

AUTOAREA : Nu sînteţi convins de asta ?

CUSTODELE : Poate că un astfel de mormînt a existat cîndva. Dar acum ? După atîţia ani ?

AUTOAREA : Trebuie să credem cu disperare că există. Pînă la urmă nu se poate să nu-l găsim. Speranţa cheamă realitatea. Nu ştiu unde am citit asta...

CUSTODELE : Şi dacă, totuşi, a fost aruncat într-o groapă comună ?

AUTOAREA : Un om ca el? A cărui sosire şi al cărui deces fuseseră anunţate în ziare? Care fusese asistat în ultimele clipe de consulul otoman? Putea el avea soarta oricărui anonim sărac? Mi se pare, vorba lui Iorga, „extrem de improbabil".

CUSTODELE : Dar ce interes ar fi avut Ragusa să ascundă adevărul?

AUTOAREA : Poate că a făcut-o de teamă.

CUSTODELE Teamă? De cine se putea teme Ragusa?

AUTOAREA : Ştiu eu? Poate că...

Lumina scade pe terasă şi se stinge. După cîteva clipe reflectoarele dezvăluie iarăşi privirii camera lui Bălcescu de la „Trinacria". Lucrurile lui nu se mai află aici. Dincolo de un glasvand opac, ce separă o parte a camerei de rest, se zăreşte o masă pe care este depus cadavrul lui Bălcescu, străjuit de o singură lumînare aprinsă. Afară, vîntul şi ploaia şopotesc monoton. În cameră se învîrte, fără rost, profund îndurerat, doar Tomasso. Priveşte în jur cu tristeţe. După cîteva clipe, uşa se deschide şi intră dezinvolt Ragusa.

RAGUSA : Tomasso, a mai venit cineva pe-aici?

TOMASSO : Cine să mai vină, signore? Doar consulul M-a pus să transport lucrurile lui Don Niccolò în camera de alături, a încuiat-o, a pus sigiliul şi a plecat împreună cu părintele. De atunci n-a mai trecut nimeni pe aici. Cine să vină? Don Niccolò, era atît de singur... Iar ţara lui e atît de departe. *(Clatină din cap cu amărăciune, gata să izbucnească în plîns).* Era un om atît de bun... Mare păcat!

RAGUSA : Ei, gata! Ce atîta văicăreală! S-a întîmplat ceea ce ştiam de la început c-o să se întîmple. Du-te mai bine în apartamentul din aripa veche şi du-i principelui de Trabia nişte lemne. Se plînge că-i e frig...

TOMASSO : Şi signor Niccolò?

RAGUSA : N-ai nici o grijă. N-o să-i fie urît, fără tine. Hai, şterge-o ! *(Tomasso se ridică şi iese în tăcere.)*

Rămas singur, Ragusa cotrobăie prin sertare, prin dulap, în speranţa că va mai găsi ceva. E dezolat că n-a găsit nimic. Revine spre centrul camerei, obsedat de un gînd. Deodată uşa e deschisă energic şi în cameră intră un om îmbrăcat într-o pelerină neagră, cu gluga trasă pe ochi. Ragusa se trage un pas înapoi, speriat. Necunoscutul înaintează pînă la paravan, priveşte mortul cîteva clipe în tăcere, apoi se întoarce, îşi dă gluga jos. Abia acum îl recunoaştem. E Massaro.

RAGUSA *(recunoscîndu-l uimit, dar şi puţin speriat, pe noul venit)* : Dumneavoastră ?

MASSARO *(sec, fără să-l privească)* : Exact.

RAGUSA : *(fisticit)* : Eu, ştiţi...

MASSARO : Ştiu !

RAGUSA : Am făcut tot ce am putut...

MASSARO : Inclusiv umflarea notei de plată...

RAGUSA *(umil)* : Signor Massaro...

MASSARO : Bine, bine, să lăsăm asta. Fii atent. Mîine omul acesta va fi înmormîntat aşa cum se cuvine.

RAGUSA : Bineînţeles. Dar nu va fi prea uşor să-i găsim un loc de veci. Am luat însă legătura cu intendentul de la Rotoli.

MASSARO *(sec)* : Rotoli ? Cu toţi neisprăviţii laolaltă ? Exclus !

RAGUSSA : Bine, dar...

MASSARO : Nici un „dar"... Va fi îngropat la Cappuccini.

RAGUSA : A fost membru al ordinului lor ?

MASSARO : Nu.

RAGUSA *(crezînd că a înţeles)* : A făcut parte, deci, dintre terţiarii lui San Francesco...

MASSARO *(sec)* : N-a făcut.

RAGUSA : Îmi pare rău. Dar în cazul acesta, răposatul neavînd nici măcar un titlu nobiliar, este cu neputinţă să fie înmormîntat la Cappuccini. Acela este un cimitir închis. Ştiţi că acolo n-au acces decît

MASSARO : Știu.

RAGUSA : Atunci ?

MASSARO *(Rictus discret, care dispare fulgerător)* : Atunci *(Scoate din buzunar un document și i-l întinde)*. Poftim chitanța pentru plata taxei de înmormîntare a domnului Bălcescu la Cappuccini. Tocmai vin de-acolo. *(Văzînd mutra uluită a lui Ragusa)* Nu-ți vine să crezi ? Sau te temi de complicații ? Nu-ți face griji. Totul e aranjat. Îl vei căuta pe părintele Pietro. El îți va spune tot ce trebuie făcut...

RAGUSA : Prea bine, dar cimitirul părinților Cappuccini e cam departe. Două mile afară din oraș. Și transportul...

MASSARO *(scoate o pungă)* : Ține ! *(I-o aruncă)* Crezi că-ți vor ajunge ?

RAGUSA : Sînteți un adevărat cavaler. De mult n-am mai avut în mînă atîția bani laolaltă. *(Profesional)* Aur ?

MASAARO : Bineînțeles. Și mai poți căpăta încă de două ori pe atît.

RAGUSA : Sper că vorbiți serios.

MASSARO : Cînd mă ocup de afaceri nu obișnuiesc să glumesc.

RAGUSA : Ce trebuie să fac ?

MASSARO : O nimica toată. Să uiți unde va fi înmormîntat acest om.

RAGUSA *(uluit)* : Să uit ?

MASSARO : Exact. Dumneata te vei ocupa de înmormîntare.

RAGUSA : La Cappuccini ?

MASSARO : Da.

RAGUSA *(curios)*. Unde anume ?

MASSARO : Ai să vezi. După aceea însă, pentru oricine — înțelegi ? pentru oricine se va intresa de locul înhumării, în afara persoanelor trimise de mine — vei avea un singur răspuns : „A fost depus într-o groapă comună“.

RAGUSA : Groapă comună ?

MASSARO : Da.

RAGUSA *(repetînd mecanic)* : „A fost depus într-o groapă comună“... Signore, am și început să cred asta

MASSARO *(sarcastic)*: Ai o minte ageră. Prinzi uşor. *(Apoi, serios)* Dar bagă de seamă: o singură indiscreţie şi Don Quintiano va face să se audă că nu te mai numeri printre protejaţii lui. Şi atunci... Capito?

RAGUSA *(tremurînd, cu ochii holbaţi de spaimă)*: Am înţeles, signore!

MASSARO: Arivederci! *(Îşi trage gluga pe cap şi iese).*

Lumina se stinge. Spooturile se aprind pe terasă.

CUSTODELE: Presupuneţi, deci, că prietenii lui Bălcescu, sau, mă rog, cei care — dintr-un motiv sau altul — l-au ajutat, s-au zbătut, după moartea lui, să-i obţină un mormînt individual. Că l-au obţinut, la Cappuccini — un cimitir cu regim special — în pofida uzanţelor statornicite. Şi că de aceea au fost nevoiţi să păstreze tăcere.

AUTOAREA: Da. Spre a nu-i compromite pe cei care, probabil, în schimbul unor „atenţii" le facilitaseră operaţia. E clar că însăşi înhumarea la Cappuccini ne dă cheia problemei. De ce ar fi fost dus Bălcescu la Cappuccini, spre a fi îngropat într-o groapă comună, cînd la Rotoli, cimitirul de uz comun al oraşului, lucrul acesta se putea realiza fără nici un demers suplimentar? Sau, poate că a intervenit altcineva, interesat ca trupul lui Bălcescu să fie depus într-un loc sigur, în speranţa că mai tîrziu va putea fi adus în ţară...

Lumina se stinge pe terasă, pentru a se reaprinde în camera lui Bălcescu de la „Trinacria". Scena se reia din momentul anterior intrării lui Massaro.

RAGUSA: *(E lîngă masă, preocupat de un gînd. Bătăi discrete în uşă)* Entrate! *(Uşa se deschide şi în cadrul ei apare o femeie încă tînără, cu un aer distins, îmbrăcată foarte elegant, cu un mantou peste rochia lungă şi cu o pălărie cu voaletă care-i acoperă complet ochii)* Entrate, signorina...

FEMEIA *(slab)*: Signora...

RAGUSA : Entrate, per favore, signora...

FEMEIA *(intră cu timiditate)*: Buon giorno signore... *(Observă cadavrul. Şoc emoţional intens. Face cîţiva paşi spre glasvand. Se clatină abia perceptibil).* Am ajuns prea tîrziu! *(Se sprijină, sfîrşită, de rama glasvandului. Privire spre cadavru).* Iartă-mă ! Am întîrziat. Tocmai de data asta s-a întîmplat să nu-mi pot ţine făgăduiala. *(Izbucneşte într-un plîns mut. Doar umerii se văd cum i se scutură convulsiv).*

RAGUSA : *(A asistat consternat la toată scena. O adîncă nedumerire i se citeşte pe chip. Se apropie de femeie)* Signora, liniştiţi-vă ! Vă pot fi cu ceva de folos ?

FEMEIA : *(Se desprinde cu greu, işi şterge lacrimile cu o batistă fină, apoi se întoarce spre Ragusa)* Domnule, aş vrea să vă vorbesc.

Lumina se stinge. Se aprind spooturile pe terasă.

CUSTODELE : Maria Cantacuzino ? La Palermo ? Imediat după moartea lui Bălcescu ?

AUTOAREA : Da

CUSTODELE : Ce vă face să credeţi asta ?

AUTOAREA : O afirmaţie a lui Iorga. Vă amintiţi că, în 1922, el a dat publicităţii ultimele scrisori adresate lui Bălcescu la Palermo, dar ajunsese la destinaţie după decesul lui

CUSTODELE : Da. Sigur. Am broşura pe undeva, pe aici...

AUTOAREA : Iorga, după cum ştiţi, a însoţit scrisorile de o interesantă prezentare. Între altele, comentînd o scrisoare a Mariei Cantacuzino, Iorga spune : *(Citeşte din carnet)* „Nici „prietena" — doamna Maria Cantacuzino n-o poate face. *(Explicînd)* Nu putea veni la Bălcescu. Şi mai departe : *(Reia citatul)* „E atît de slabă că-i este peste putinţă a întreprinde o călătorie depărtată, în mijlocul iernii. Si totuşi ea va veni a doua zi după moartea lui Bălcescu, luînd, din nenorocire, prea tîrziu, întîile măsuri"... Ei, ce spuneţi ?

CUSTODELE : Foarte interesant. Mărturisesc că nu-mi reţinuse atenţia fraza asta. Dar pe ce se baza Iorga atunci cînd făcea o asemenea afirmaţie ?

AUTOAREA : Desigur, pe un izvor documentar, dintr-o cu totul altă sursă. Cunoscuta lui rigoare științifică înlătură posibilitatea unei afirmații gratuite.

CUSTODELE : Dacă a avut un izvor, atunci de ce nu l-a indicat ?

AUTORUL : Pentru că, în acel context, *nu* sosirea Mariei Cantacuzino la Palermo interesa, ci conținutul scrisorilor adresate lui Bălcescu. De ce să nu credem că într-o zi vom avea și dovada peremptorie a prezenței Mariei Cantacuzino la Palermo, a doua zi după moartea lui Bălcescu ? Sau socotiți, poate, că nu era capabilă de un asemenea gest ?

CUSTODELE : Ba da. Asta, da. O dovedise cu un an în urmă la Hyères. Îl iubea ?

AUTOAREA : Poate. În orice caz, de-a-lungul îngrozitoarei ierni de la Hyères, Maria Cantacuzino l-a înconjurat cu o afecțiune și cu o tandrețe care l-au ajutat să depășească momentele crîncene prin care trecea și, în cele din urmă, să se întremeze.

CUSTODELE : **Credeți ?**

AUTOAREA : Sînt convinsă. Gîndiți-vă, numai. Venise iarna...

Lumina de pe terasă scade și se stinge. Un reflector decupează din întuneric interiorul intim al unei încăperi. Este camera lui Bălcescu de la Hyères. Se disting doar un scrin și o masă cu două scaune. Noapte de iarnă. Tîrziu. În lumina tulbure din fereastră se poate vedea cum afară se învîrtejesc — ca un roi de fluturi albi — fulgi mari și pufoși de zăpadă.

Încă înainte de aprinderea luminii, ne atrage atenția o tuse uscată, chinuitoare. Apoi, cînd lumina crește, îl vedem pe Bălcescu stînd la masă, cu o pană în mînă, în fața unei coli de hîrtie. E îmbrăcat într-o haină de casă, moale și călduroasă. Gîtul și pieptul, îi sînt înfășurate într-un fular gros de lînă. E palid, nedormit. Ochii îi ard mocnit în fundul orbitelor. Își reprimă cu greutate accesul de tuse, ca și cum s-ar

străduі să nu deranjeze pe cineva. In sfîrşit se liniştește. Peste cîteva clipe, în spatele lui apare, păşind abia simţit. Maria Cantacuzino.

MARIA: Ar fi bine să te culci, mon chèr Nicolas. Ești obosit. Încearcă să dormi...

BĂLCESCU *(Cu un rictus amar)*: Să dorm? Ţi se pare că n-am să dorm destul *dincolo?*

MARIA *(apropiindu-se și îmbrățișîndu-l tandru, peste umeri)*: Mon pauvre ami! Alungă gîndurile astea. Mi-ai promis, doar...

BĂLCESCU *(apucîndu-i brațul, fără s-o privească)*: Da... Ţi-am promis. Numai că... *(Rămîn o clipă tăcuți, fiecare în zarea gîndului lui, uniți doar prin fluidul nevăzut al marii emoții care îi animă)* Ascultă, Maria... Ai făcut pentru mine mai mult decît oricare altă ființă de pe pămînt. Poate numai mama ar fi fost în stare să... Dar, crede-mă, nu te-am chemat pentru că aveam nevoie de iluzii. Nici pentru că m-aș teme de moarte. Ştiu că ea; oricum, nu poate fi prea departe...

MARIA: Nu vorbi așa... Nu uita că sînt, totuși, o femeie... Că mi-e teamă, cînd te aud vorbind astfel...

BĂLCESCU *(după o pauză lungă)*: Maria..., Te rog stai pe scaun, alături de mine. Vreau să-ți pot vedea ochii atunci cînd îți vorbesc.

MARIA *(se supune, tăcută, și se așază pe scaunul rămas liber. Pe chipul ei trece o abia perceptibilă undă de îngrijorare)*: Ai să-mi spui ceva deosebit?

BĂLCESCU *(privind-o lung)*: Da... Maria, te-am mințit. *(Pentru că ea nu reacționează)* Te-am mințit atunci cînd ți-am spus că nu mă tem de moarte... *(Într-un fel de transă)* Mă tem. Mi-e groază de neființă. *(Își ascunde fața la pieptul ei. Ea îl mîngîie stînjenită pe păr. Bălcescu se ridică).* Mă alin doar cu nădejdea mea veche că sufletul nu poate fi decît nemuritor. Altfel totul ar fi absurd... Dar mi-e frică. Mi-e frică... *(Se duce la fereastră, privește îndelung ninsoarea)* Măcar de aș fi apucat să las în urmă ceva. O carte de căpetenie, să zicem. Sau o revo-

luție biruitoare. Aş fi continuat să trăiesc prin ele. Prin voi. Prin ceilalți. Dar aşa ?

MARIA *(se ridică, vine lîngă el)*: Nicule, n-are rost să te frămînți. E tîrziu, culcă-te

BĂLCESCU *(tandru)*: Acum zece zile, de ziua mea, tu ai venit şi mai tîrziu. Mi se părea că visez. Dar tu mi-ai spus că...

MARIA *(astupîndu-i discret gura cu degetele)*: Să nu mai vorbim de noaptea aceea. Ea, oricum, va rămîne de-a pururi în inimile noastre

BĂLCESCU : Ai dreptate... Făgăduieşte-mi ceva

MARIA : Ce anume ?

BĂLCESCU : Făgăduieşte-mi că, dacă nu... În sfîrşit, dacă... se va mai putea ,vom sărbători mereu această zi împreună.

MARIA : Îți făgăduiesc. Îți jur. Voi fi lîngă tine. De fiecare dată.

BĂLCESCU *(îi sărută mîna)*: Îți mulțumesc... Ştii, dacă lucrurile s-ar fi petrecut altfel, mi-aş fi dorit să întîlnesc o ființă care... Dar, nu ! Mai bine să nu vorbim despre asta...

MARIA : De ce ? Vorbim atît de mult despre lucruri care ne întunecă sufletul. Despre patimile noastre cumplite. Despre zgura din noi. De ce n-am putea vorbi deschis despre cea mai teribilă şi mai luminoasă dintre pasiunile care ne animă ? Despre cea mai umană dintre ele. Oare ți-e aşa străină dragostea ?

BĂLCESCU : Dragostea ? Străină ? Mie ? *(Zîmbet serafic)* Poate... Dacă dragostea înseamnă numai dorință... Poate... Eu... Vedeam... Căutam în ea ceva mai mult. Visam o femeie care să...

MARIA : Va să zică ai, totuşi un anumit model de femeie preferată. Care ?

BĂLCESCU : Madam de Rolland ! Mi se pare că nici o altă făptură omenească n-a reuşit să îmbine atît de fericit grația cu spiritul... În afara dumitale, poate...

MARIA : Aş da orice să fie adevărat ce-ai spus acum...

BĂLCESCU : Dar este ! În orice caz, asta cred eu.

MARIA : E teribil de plăcut pentru o femeie să audă asemenea cuvinte. Mai ales cînd ele vin de la un holtei înrăit.

BĂLCESCU : Eu ? Holtei înrăit ? Nimic mai fals. Tînjesc după o familie, mai mult decît îți închipui... Imaginează-ți o seară ca asta. Ninge... Vii ostenit din zloata de afară. În casă e cald și plăcut. Focul arde în cămin. Iar de dincolo se aud rîsetele copiilor. Asta ajunge să te vindece de toate disperările... *(Cu tristețe)* Numai că eu...

MARIA : Iartă-mă că te întreb un lucru atît de delicat: nu te-ai gîndit să te căsătorești niciodată ?

BĂLCESCU : Ba da, m-am gîndit...

MARIA *(femeie)* : Cu Luxița ?

BĂLCESCU *(tulburat)* : Nu... Nu cu Luxița... *(Trece la fereastră, privește îndelung ninsoarea)* Acolo a fost altceva. O altfel de poveste... *(Revine)* Mă gîndisem să mă însor mai de mult, în Moldova. Îmi ieșiseră oarecari vorbe... O fată cu stare... M-am gîndit o clipă, că astfel, voi putea avea banii trebuincioși revoluției. Dar apoi am renunțat. Un fel de pudoare, greu de definit, m-a împiedicat să fac pasul ăsta. Și nu regret. Numai că, vezi dumneata, am rămas singur. Deși, de fapt, cum să te faci să înțelegi ? Uite, vorbeam și cu Basil Alecsandri. De la o vreme toată această cumplită sete de dragoste a trecut în iubirea pentru țara mea. Pentru țara noastră. Și ori de cîte ori mi-e greu, ori de cîte ori spaima morții îmi cuprinde gîtlejul, ca o gheară rea, iubirea asta pătimașă pentru pămîntul românesc mă ajută să-mi păstrez cugetul limpede. Să nu disper. Și-mi spun: „Ce importanță are, la urma-urmei ? Să trăiască țara noastră !" Asta e singurul lucru cu adevărat important. *(Tuse seacă)*

MARIA *(impresionată)* : Culcă-te, Nicule. E tîrziu. Trebuie să plec în camera mea. Să nu se trezească Tița. Nu știu dacă ar înțelege...

BĂLCESCU : Ai dreptate, du-te. Eu mai rămîn. Oricum, n-am să pot dormi. Veștile rele de la Paris, renașterea tiraniei blestemate, mi-au tăiat puterile mai mult decît boala. Du-te, Maria, noapte bună !

MARIA : Noapte bună ! *(Vrea să plece, face cîțiva pași, revine, se oprește lîngă Bălcescu, îl privește lung în ochi, cu imensă înțelegere și, în sfîrșit, îl îmbrățișează și-l sărută. Apoi iese în tăcere.)*

Rămas singur, Bălcescu se plimbă o vreme prin cameră, apoi se așază la masă, ia pana și începe să scrie febril, ca în transă. Numai ochii îi ard, neliniștiți. Cînd a ajuns la sfîrșitul paginii, din auf se aude vocea lui interioară: „Și cel din urmă al cuvînt / Va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă". Privirea îi rămîne pironită în gol, încărcată de aburul greu al lacrimei. El lasă încet, încet, capul să-i cadă pe brațul sprijinit pe masă

Lumina se filează, apoi — întuneric. Se aprind spooturile pe terasă.

CUSTODELE : Sînteți, deci, de părere că, date fiind sentimentele care o legau de Bălcescu, Maria Cantacuzino a venit la Palermo, imediat după moartea lui. Că ea a aranjat totul, plătind, eventual, cheltuielile de înmormîntare. Tot ce se poate. Dar nu asta contează, pînă la urmă. Oricine ar fi fost cel care s-a ocupat de înmormîntarea lui Bălcescu, Maria Cantacuzino, Massàro sau altcineva — un lucru este cert: Bălcescu a fost îngropat la mînăstirea Cappuccinilor. O dovedește, fără nici un dubiu, autorizația de înmormîntare. Cît privește misterul în jurul condițiilor înhumării, el s-ar putea explica prin discreția cu care operau societățile secrete. Varianta „gropii comune" simplifica lucrurile. Adică bloca cercetările.

AUTOAREA : Ce nu înțeleg eu e altceva : de ce s-a vorbit atîta vreme de o groapă comună de la Rotoli și nu de o eventuală groapă comună la Cappuccini ? Ce l-a făcut, în 1921, pe Alecu Isăceanu să-și îndrepte cercetările spre Rotoli ?

CUSTODELE : Ignoranța.

AUTORUL : Dar documentele aduse de profesorul Ionescu, inclusiv declarația scrisă a lui Ragusa, ca și chitanța privind plata făcută de Massaro, fuseseră publicate, încă din 1906, de Adamescu.

CUSTODELE : Se pare că ele rămăseseră, totuși, necunoscute cercetătorilor. Mai puternică era legenda...

AUTOAREA : Legenda ?

CUSTODELE : Da. Legenda pretinsei mizerii în care ar fi murit Bălcescu. S-a raționat cam așa : în 1852, la Palermo, existau cîteva cimitire. Cele mai multe aveau regim special. Erau destinate fie unor corporații funerare cu loc de veci prestabilit, fie membrilor unor ordine religioase. Bălcescu — în condițiile unui deces în sărăcie și anonimat — nu ar fi avut acces în nici unul din ele. Rămînea, deci, cimitirul de uz comun : Rotoli.

AUTOAREA : Cum s-ar zice, o eroare izvorîtă dintr-un raționament logic.

CUSTODELE : Neconfirmat însă de fapte.

AUTOAREA : De altfel, după cît se pare, la Cappuccini nici nu există gropi comune *pentru cadavre* ci doar pentru *oseminte*.

CUSTODELE : Da.

AUTOAREA: Oare rămășițele pămîntești ale lui Bălcescu să se afle într-un asemenea osuar de la Cappuccini? Cine le-a putut duce acolo ? Și cînd ?

CUSTODELE : Este de presupus că Bălcescu a avut inițial, un mormînt individual. Și că, după trecerea unui număr de ani, a fost deshumat...

AUTOAREA : De cine ?

CUSTODELE : De prieteni. De cei care aranjaseră înmormînarea. Și care l-au dus într-un loc mai sigur.

AUTOAREA : Unde ?

CUSTODELE *(ridicîndu-se) :* Aș vrea să vă pot răspunde cîndva la întrebarea asta.

AUTOAREA : S-a vorbit, în ultima vreme, și de mumificarea lui Bălcescu.

CUSTODELE: Da. De fapt ipoteza e mai veche. Dar cercetările recente întreprinse la Palermo n-au confirmat — cel puțin pînă acum — o asemenea supoziție. Sub bolțile subterane de la Cappuccini sînt mii de schelete și de mumii. Poate că o cercetare antropologică ar putea da unele indicii. Dar, pentru asta trebuie restrînsă, prin cercetări temeinice, aria de investigație. Trebuie cercetate cu atenție arhivele. Poate că ele mai păstrează vreun indiciu încă necunoscut. Trebuie făcută lumină într-o serie de detalii încă obscure. Așa că...

AUTOAREA *(cu patimă)*: Așa că trebuie să o luăm de la capăt. Metodic. Cu tenacitate. Cu o speranță fierbinte.

CUSTODELE: Și cu o speranță fierbinte...

AUTOAREA *(ridicîndu-se)*: Vă mulțumesc. *(Pe gînduri)* Cred că am găsit...

CUSTODELE: Ce ?

AUTOAREA: Ideea pe care o căutam. *(Revelație)* Discuția noastră ! Acest dialog nocturn. El va putea constitui liantul secvențelor de care vorbeam.

CUSTODELE *(sceptic)*: Credeți că o să iasă ceva ?

AUTOAREA: Sînt convinsă. *(Luîndu-și carnetul).* Încă o dată, vă mulțumesc din inimă pentru tot. La revedere!

CUSTODELE: Vă conduc.

AUTOAREA: Nu. Vă rog, nu mă conduceți. Vreau să plec singură. Așa cum am venit. Oricum, am să mai trec pe aici. Mai am mult de lucru. De fapt n-am scris decît o singură scenă din piesă. Ultima. *(Scoate din carnet cîteva foi și i le întinde.)* Citiți-o. Poate o să discutăm, altădată... La revedere !

CUSTODELE *(îi sărută mîna)*: La revedere ! Și eu vă mulțumesc

AUTOAREA: Pentru ce ?

CUSTODELE: Pentru noaptea asta. Și pentru flacăra din inima dumneavoastră..

Autoarea pleacă încet. Pașii ei răsună, ca la început, reverberați de bolți. Custodele revine la masă, despăturește foile date de Autoare, le așează pe masă, în fața lui, și se cufundă în lectură.

Lumina se stinge pe terasă, pentru a crește apoi treptat, dezvăluind spectatorilor camera lui Bălcescu de la „Trinacria". Acesta stă în picioare, privind pe fereastră. Lîngă el, Tomasso se în-

vîrte fără rost, neştiind cum să-i alunge tristeţea. Intră părintele Andreas. E bătrîn, înalt, senin.

ANDREAS : Bună ziua !

BĂLCESCU *(cu o vizibilă sfîrşeală)* : Bine aţi venit, părinte! Tomasso, oferă părintelui un scaun... *(Tomasso se execută).*

ANDREAS : Mulţumesc ! Am să stau aici, lîngă dumneavoastră. *(Se aşază).*

BĂLCESCU *(înăbuşindu-şi cu greutate tusea)* : Părinte, aş vrea să mă spovedesc...

ANDREAS : Am aflat de dorinţa dumneavoastră, domnule Bălcescu, şi o preţuiesc cum se cuvine. Am fost însă informat că aţi prefera să vă spovediţi în limba dumneavoastră maternă.

BĂLCESCU : Da, părinte. *(Se aşează şi el într-un fotoliu).* Cred că numai limba învăţată la sînul maicii tale poate cuprinde în ea toate nuanţele adevărului cu care sîntem datori celorlalţi înainte de marea şi ultima noastră călătorie...

ANDREAS : Nu vă contrazic. Deşi credinţa mea este că mărturia înaintea Domnului este primită indiferent de limba în care a fost făcută. De altfel, observ că ne înţelegem foarte bine în limba greacă, pe care vorbiţi într-un chip strălucitor.

BĂLCESCU : Profesorul meu de greacă de la Colegiul Sf. Sava ar fi fericit să vă audă. Din păcate, a plecat şi el, de mult, dintre noi. Sper însă să-l întîlnesc în curînd şi să-i aduc la cunoştinţă părerea dumneavoastră *(Zîmbeşte amar).*

ANDREAS : Nu trebuie să vă gîndiţi numaidecît la asta. Uneori spovedania însăşi, curăţirea sufletului de rugina păcatelor, poate avea forţa miraculoasă a unui medicament, capabil să amîne marea călătorie de care aminteaţi adineauri...

BĂLCESCU : Mă dezamăgiţi, părinte. Nu de iluzii am nevoie, credeţi-mă. Dealtfel, să ştiţi că plec împăcat. Aş putea spune chiar senin, dacă n-ar fi umbra dureroasă a regretului că mă sting atît de departe de ţara mea, de cei dragi mie, şi că las în urmă o operă neîncheiată. O operă care, cu puţină şansă, ar fi putut arăta altfel. O operă care ar fi izbutit, poate, să fie o mărturie de lumină despre trecerea mea prin lume. Am scris doar o carte, părinte. O singură carte. Şi nici pe aceea n-am apucat să o termin.

ANDREAS : Cineva, domnule Bălcescu, asemuia orice carte cu o scînteie. Poate că e adevărat. Mă gîndesc că măreţia destinului unei cărţi, — al oricărei cărţi bune, — stă în faptul că ea refuză repaosul. Că e sortită mişcării. În sens propriu, dar şi figurat. Iar dacă aşa stau lucrurile, orice scînteie în mişcare, este, ştiţi bine asta, o rază. Şi atunci...

BĂLCESCU *(iluminat)* : Vă mulţumesc, părinte, pentru cuvintele acestea minunate... Speranţa că ele exprimă, poate, un adevăr, mă va ajuta să trec mai uşor Styxul. Cît priveşte spovedania...

ANDREAS : M-am gîndit că, dacă n-aveţi nimic împotrivă, v-ar putea spovedi preotul nostru ajutor, părintele Joseph Collida. Soţia lui este fiica unui armator care a trăit mulţi ani, în Valachia, la Brăila. Iar părintele Joseph a învăţat şi el bine româneşte.

BĂLCESCU : Vă mulţumesc din suflet, părinte. Eram gata să vă spun că accept să mă spovedesc chiar şi într-o limbă străină... Dar aşa e mult mai bine. Nu de alta, dar, în general, mi-a plăcut să fiu consecvent cu ideile şi cu credinţele mele. Poate pentru că n-am fost întotdeauna consecvent cu sentimentele. Dar asta sună deja ca un început de spovedanie. Chemaţi-l, vă rog, pe părintele Joseph.

ANDREAS : Da. Am să-l chem îndată. E aici. A rămas jos, în biroul domnului director al hotelului. Nu

voia să riște umilința de a fi refuzat de dumneavoastră, în cazul în care nu v-ar fi convenit propunerea mea.

BĂLCESCU *(cu un zîmbet stins)*: Cu atît mai bine, părinte. Îmi plac oamenii mîndri.

ANDREAS *(ridicîndu-se)*: Sînt bucuros că v-am cunoscut, domnule Bălcescu. Pot să vă spun că, într-un fel, sînt chiar uimit că în vremurile astea, atît de agitate și de puțin prielnice spiritului, mai există oameni ca dumneavoastră.

BĂLCESCU: Mai există, părinte. Alții. Mai buni. Și, poate, mai norocoși decît mine... Mai există... Eu... Nu mai... Vreau să spun... *(Zîmbet divin)* Eu exist... încă.

ANDREAS *(tulburat)*: Dumnezeu să vă pogoare în suflet pacea și liniștea de care aveți atîta nevoie! *(Se îndreptă încet spre ușă; înainte de a ieși întoarce din nou capul spre Bălcescu)* Și dacă vă veți aminti vreodată de mine, rugați-vă și pentru izbăvirea sufletului meu. Suferința dumneavoastră de acum e pentru mine chezășia că acea rugă va ajunge unde trebuie. Rămîneți cu bine!

BĂLCESCU: Cu bine, părinte Andreas. Sînt convins că ne vom revedea. Acolo... *(Preotul iese. Bălcescu rămîne palid, epuizat de efort. Acces violent de tuse).*

TOMASSO *(vine lîngă el și-i pune un fular cald pe piept)*: Piano, signor Niccolo. Piano... Passera... Passera' rapidamente...

BĂLCESCU *(după ce s-a liniștit)*: Ai dreptate, Tomasso. O să treacă totul. În curînd. Va veni liniștea. Marea liniște. O liniște adîncă și curată, încît voi auzi parcă iarăși, aevea, murmurul curat, ca un cîntec de leagăn al Topologului. *(Și murmurul acesta chiar se aude).* Și foșnetul vîntului prin ierburile Cîmpiei de la Izlaz... *(Și undeva se aude, ca un geamăt, vîntul).* Și vuietul mulțimii la Filaret... *(Vuietul mulțimii)* Și toate cîte s-au așezat cu vremea în sufletul meu.

Păcat numai că... *(Acces de tuse. Uşa se deschide şi intră Collida, — un bărbat încă tînăr, înalt, cu o prestanţă necăutată şi cu doi ochi pătrunzători şi inteligenţi.)*

COLLIDA *(intrînd)*: Bună ziua, domnule Bălcescu. *(Se apropie)*

BĂLCESCU : Bine aţi venit, părinte... Vă rog să luaţi loc.

COLLIDA *(aşezîndu-se)*: Vă ascult, domnule Bălcescu...

BĂLCESCU *(parcă eliberat, după accesul de tuse, de povara care îi apăsa pieptul, se ridică. Scena următoare trebuie să creeze iluzia că şi-a revenit.)* Părinte, în viaţa fiecărui om există lucruri de care nu se poate elibera uşor. Chipuri, fapte, amintiri, sau numai întîmplări de o clipă, care l-au marcat şi care nu-l lasă să treacă uşor pragul lumii acesteia. Dar eu nu ştiu cu ce ar trebui să încep...

COLLIDA : Cu ceea ce simţiţi că vă apasă mai mult.

BĂLCESCU : Cu ce mă apasă ? Dorul de ţară mă apasă cel mai mult, părinte Joseph. Dar nu cred că acesta este un păcat.

COLLIDA : Desigur. Păcatul nu este dorul. Ci ceea ce l-a provocat.

BĂLCESCU : Adică ?

COLLIDA : Faptul că, părăsindu-vă ţara, trăind o vreme departe de ea, aţi uitat-o, poate...

BĂCESCU : Ţara ? O, nu, părinte... Cum să-mi uit ţara ? E drept că uneori — silit de împrejurări — am fost nevoit s-o părăsesc. Dar întotdeauna am părăsit-o cu inima sfîşiată şi cu speranţa fierbinte că mă voi întoarce. Pentru mine a rătăci departe de ţara mea, măcinat de dorul ei, n-a însemnat, la urma-urmei, decît un alt mod de a fi împreună. Fiindcă patria, sub cerul căreia te-a sărutat întîia oară lumina, n-o poţi părăsi, cu adevărat, niciodată.

COLLIDA : Aşa este. Mă bucur că nu faceţi parte dintre acei ce-şi reneagă patria. Păcatul acela ar fi, într-adevăr, fără iertare...

BĂLCESCU: Am întîlnit, părinte, în peregrinările mele destui oameni fără patrie. Și, spre regretul meu, unii se născuseră români. Nu știu dacă ei vor avea parte de iertarea divină. Dar știu că-i disprețuiesc din adîncul inimii. *(Privirea lui flutură ca un steag în vînt.)* Și că-i urăsc cu toată puterea ființei mele pe toți acei care, fugiți departe de orice primejdie, sătui, împăcați și senini, cu buzunarele doldora de arginți — cei treizeci de arginți! — se prefac a suferi de dorul patriei, al cărei nume sfînt îndrăznesc să-l rostească, murdărindu-l cu vorbele lor mincinoase. Dar asemenea oameni n-au avut niciodată, cu adevărat, o patrie. Și nici nu merită s-o aibă. La ce bun să vorbim despre ei?

COLLIDA: Alungați departe de dumneavoastră orice pornire pătimașă, domnule Bălcescu. Și mai ales ura. Sufletul dumneavoastră trebuie să fie senin și plin de iubire.

BĂLCESCU: A încăput și în sufletul meu, destulă iubire, părinte. Uneori, primejdios de multă iubire. Poate tocmai de aceea n-am avut întotdeauna destulă putere spre a nu o risipi. *(Clipă grea).* Am un copil, părinte. Un copil pe care nu l-am văzut niciodată. Un copil născut dintr-o dragoste vinovată. Dacă o dragoste... dragostea, în general, poate fi vinovată... N-am aflat de nașterea lui decît tîrziu, cînd nu mai puteam face nimic spre a-l arăta lumii ca fiu al meu. Iar gîndul că va crește ca un bastard — sub privirile disprețuitoare ale ipocriților care n-au știut niciodată ce e iubirea — îmi sfîșie inima și-mi face și mai grea plecarea de pe urmă...

COLLIDA: Dumnezeu va avea grijă și de fiul dumneavoastră, domnule Bălcescu, cum are grijă de iarba și de florile cîmpului, de gîze, de fluturi și păsări...

BĂLCESCU: E și nădejdea mea, părinte. Dar nu e singurul păcat pe care vreau să vi-l mărturisesc. *(Pauză*

scurtă, de mare intensitate emoţională.) Am fost uneori pătimaş şi rău, părinte. Faţă de oricine şi orice nu era pe potriva vederilor mele. Şi n-am avut întotdeauna dreptate. Acum, dacă ar fi să-mi pot retrăi ultimii zece ani, multe lucruri le-aş face altfel... Dar...

COLLIDA : Căinţa dumneavoastră vă va aduce iertarea, pentru toate acestea...

BĂLCESCU : Nu e vorba de căinţă şi nu în primul rînd de căinţă. Sînt multe lucruri care, poate, din punctul de vedere al credinţei noastre, ar putea fi numite păcate, dar pe care totuşi nu le regret. Sînt, e adevărat, şi cîteva lucruri pe care le regret. Dar cum să vă pot explica acum totul ? Vedeţi dumneavoastră, părinte... Împreună cu fraţii mei căuzaşi am ridicat poporul la luptă. Am stat în fruntea lui, într-o revoluţie unică, menită să aducă ţării noastre ieşirea din robie, emanciparea, intrarea pe un făgaş nou de izbînzi şi de împliniri pe care de atît amar de veacuri le năzuieşte.. Dar, consacrîndu-mă unei asemenea revoluţii unice, am fost cîteodată din cale afară de naiv şi de sentimental. Am fost adesea mult prea blînd cu cine trebuia şi cu cine nu trebuia. Am fost neîngăduit de bun şi prosteşte de încrezător faţă de mulţi care nu meritau încrederea.

COLLIDA : Încrederea şi bunătatea nu sînt păcate, fiule

BĂLCESCU : În mod obişnuit nu sînt, părinte. Dar cînd, tocmai datorită lor, poporul îşi vede visele terfelite, idealurile cele mai sfinte călcate în picioare, încrederea şi bunătatea sînt mai mult decît păcate. Devin crime... Şi, pentru că vorbeam de regrete, trebuie să vă spun că nu regret cu adevărat decît un lucru. *(Pătimaş.)* Că nu i-am spînzurat din prima clipă pe toţi aceea ce s-au ridicat împotriva revoluţiei noastre, nepregetînd să primejduiască astfel soarta poporului, libertatea şi neatîrnarea ţării, însăşi fiinţa noastră

națională. Dacă i-aș fi spînzurat pe toți acei ticăloși, acum mi-ar fi fost mai ușor... *(Tuse seacă. Efortul l-a epuizat).*

COLLIDA : O, nu vorbiți așa. Nu trebuie să gîndiți astfel. acum, înainte de împărtășanie. Alungați gîndurile acestea, domnule Bălcescu.

BĂLCESCU : Mă tem că n-am să reușesc, părinte. Le port în mine de mai bine de patru ani. O mie cincisute de zile și de nopți. Ele fac parte din mine, din sufletul meu. Așa că le voi duce cu mine, ca pe o grea povară, printre stele... *(Tuse.)* Cred că pentru atîta lucru n-o să-mi refuzați împărtășania...

COLLIDA : Nu, domnule Bălcescu. Patronul bisericii pe care o slujesc este Sfîntul mare ierarh Nicolae, al cărui nume îl purtați. De vreme ce nu vă lepădați de numele și de credința lui...

BĂLCESCU : Nu mă lepăd de nimic, părinte ! *(Parcă visînd.)* A avut dreptate...

COLLIDA : Cine ?

BĂLCESCU : Cu un an în urmă, de ziua mea, o ființă dragă inimii mele, mi-a spus că Sfîntul Nicolae nu-i părăsește niciodată pe cei care-i poartă numele. Că iî ajută să biruie, pînă în cea din urmă clipă...

COLLIDA : După cum vedeți, domnule Bălcescu, nici pe dumneavoastră nu v-a părăsit.

BĂLCESCU *(fior)* : Dar mai departe ? Ce va fi mai departe ? Dincolo ?

COLLIDA : Trebuie să aveți credință, domnule Bălcescu. Credința poate orice...

BĂLCESCU : Orice ? Nu mai sînt atît de sigur, părinte... Cîndva și eu... *(Merge, clătinîndu-se ușor, spre fereastră)*... mistuit de o credință mă iluzionam că asta e de ajuns pentru izbîndă. Dar nu e. Mai e nevoie de multe, de foarte multe alte lucruri... E nevoie, poate, și de puțin noroc. Dar mai presus de toate,

e nevoie de timp. Or ,eu tocmai asta nu mai am... Timp... *(Respiră greu).*

COLLIDA : Mai aveți să mărturisiți ceva înaintea Domnului ?

BĂLCESCU : Știu eu ? Ce e cu adevărat important, v-am spus. Restul nu mai contează... *(Vocea i-a scăzut, se reazămă cu fruntea de geamul rece, se vede bine că e la capătul puterilor.)* Grăbiți-vă, părinte. Altfel...

COLLIDA : Am să aduc potirul îndată. Am pregătit totul. *(Iese în grabă.)*

BĂLCESCU : Tomasso ! *(Întinde mîna către trăistuța cu strachina de lut, aflată pe masă. Tomasso i-o aduce.)* **E tot ce am mai de preț.** Ia-o tu. *(I-o întinde, Tomasso o ia, îngenunche și îi sărută mîna.)*

BĂLCESCU : Tomasso... Nu trebuie, Tomasso... Nu te purta ca un rob ! *(Delirînd.)* Vino ! Iată Valea Topologului ! La primăvară... Atunci... „Atunci nu va mai fi nici om rob, nici nație roabă, nici om stăpîn pe altul, nici popor stăpîn pe altul, ci domnirea dreptății și a frăției !" Privește ! E noapte... Ba nu, e dimineață... E noapte... Ce curat licăresc stelele pe cerul Țării Românești ! Ce mîndru strălucesc, într-o lumină tainică, plaiurile Munteniei... Și ale Moldovei... Și ale Ardealului... Și ale Dobrogei, Crișanei și Maramureșului... Și ale dulcii Bucovine ! Doamne ! „Va veni o zi cînd toți românii vor una, liberi și frați. Vai, nu voi avea noroc a vedea această zi, deși eu asemenea am muncit și am pătimit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă !" Adio, Tomasso ! Iată apele Topologului ! Ele or să mă bocească și dincolo de moarte. Apele Topologului. *(Speriat).* Nu, nu sînt ale Topologului ! Sînt apele negre ! Apele negre ! *(Întinde brațele spre Tomasso, acesta îl susține, dar privirea lui Bălcescu a înghe-*

tat. Un zîmbet serafic a încremenit pe chipul lui desfigurat de suferinţă. Din ochii larg deschişi spre o lumină pe care numai el a văzut-o, lunecă, rostogolindu-se încet pe obrajii slăbi, două lacrimi. Atît a mai rămas din durerea şi din fiinţa lui.)

TOMASSO *(lui Collida, care a intrat cu potirul cu împărtăşanie)*: Troppo tardi, padre. Prea tîrziu....

COLLIDA *(Pune potirul pe masă, se apropie de Bălcescu, susţinîndu-l şi el, apoi înţelege că totul e zadarnic, îşi trece palma peste pleoapele lui, închizîndu-i-le, apoi se închină)*: Odihneşte, Doamne, sufletul zbuciumat al robului tău, Nicolae! Primeşte-l, Doamne, alături de tine, între sfinţii tăi!

Lumina se stinge. Se aude întîi şopotul firav al unui rîu, apoi, undeva, pe orizontul scenei, se întredeschide o geană de lumină. E poate ţărmul Topologului. Aceeaşi femeie bătrînă şi frumoasă, de la început, vine încet, de-a lungul apei, slobozind ca pe un geamăt din adînc, următorul bocet:

BOCITOAREA:

Plînge-mi-l, dodă, mi-l plînge,
Că durerea azi mă frînge,
Că-a plecat de tinerel.
Mică-i lumea fără el.
Plîngă-l struna vîntului —
Suspinul pămîntului!
Plîngă-l frunza fagului —
Lacrimile codrului!
Plîngă-l undele verzui
Ale Topologului!
Plîngă-l inima oricui,
Arsă-n focul dorului!

Plînge-l dodă și-l bocește!
Durerea-n inimă-mi crește,
Că era suflet ales —
Floare rară-n codru des.

Plîngă-l struna vîntului —
Suspinul pămîntului!
Plîngă-l frunza fagului —
Lacrimile codrului!
Plîngă-l undele verzui
Ale Topologului!
Plîngă-l inima oricui,
Arsă-n focul dorului!

Plînge-l dodă! Plînge-l dodă!
Plînge-mi-l și mi-l prohodă
Pe bărbatul din poveste,
Care-a fost și nu mai este,
Care-a fost și încă este,
Că-n orice român trăiește!

Țirîit de greieri. Spooturile se aprind pe terasă. Custodele e încă la masă. Ridică privirea, stinge obosit țigara, împăturește foile, se ridică și iese încet. Lumina scade treptat, apoi, din întunericul care a învăluit totul, izbucnește iar, ca un țipăt luminos, chipul lui Bălcescu — imortalizat de fotografia pe care am văzut-o la început.

VOCEA LUI BĂLCESCU: „Va veni o zi cînd toți românii vor fi una, liberi și frați! Vai, nu voi avea noroc a vedea această zi, deși eu asemenea am muncit și am pătimit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă!"

(Imaginea se estompează, spre a apărea iar — prin proiecție cinematografică — la proporții uriașe, pe întreaga lățime a fundalului).

VOCEA LUI BĂLCESCU : România va exista ! E orb cine n-o vede !

Transfocare lentă înainte, pînă la gros-plan. Rămîn în stop-cadru doar ochii limpezi, imenși, ai lui Bălcescu, privindu-ne curat, de dincolo de timp, de dincolo de zarea sublimă a istoriei.

CORTINA

N o t ă

Premiera absolută a piesei de faţă — reprezentată într-o versiune scenică redusă, — realizată cu asentimentul autorului — a avut loc la 21 noiembrie 1978, pe scena Teatrului Popular din Rîmnicu Vîlcea în următoarea distribuţie :

Nicolae Bălcescu	CRISTIAN ALEXANDRESCU
Zinca Bălcescu	GHEORGHIŢA MĂLEANU
Autoarea	ADRIANA GÂRŢOMAN
Custodele	SORIN DINCULESCU
Massaro	ION DIŢOIU
Salvatore Ragusa	TICĂ DUMITRESCU
Tomasso Mollone	NINEL SOCOLESCU
Nicolae Ionescu	NICHI URSEI
Caccia	DAN MAYER
Fra Mario	CONSTANTIN CĂLINOIU GEORGE STAMATE
Padre Pietro	DAN MAYER
Maria Cantacuzino	DOINA-EUGENIA MIGLECZI
Joseph Collida	TUDOR BUNESCU

Lumini - sonorizare	NELL CIORĂSCU
Regia tehnică	MIRCEA CRIŞAN NICU POPESCU
Maistru de lumini	NICU POPESCU
Diapozitive color	HORIA NESTORESCU-BĂLCEŞTI
Grafică	D.S. CHIRIAC
Execuţie costume	ANA GEANTĂ
Execuţie decor	CONSTANTIN MIRICĂ
Muzica	NICU ALIFANTIS
Coloana sonoră	Ing. LUCIAN IONESCU Radioteleviziunea Română
Scenografia	VASILE BUZ Teatrul Naţional Craiova
Regia artistică	GHEORGHE MARINESCU

Un spectacol omagial, dedicat comemorării a 126 de ani de la moartea lui Nicolae Bălcescu, a avut loc în ziua de 29 noiembrie 1978. O interesantă dezbatere a prilejuit şi spectacolul cu această piesă prezentat în ziua de 3 decembrie 1978 în faţa cîştigătorilor concursului interjudeţean „Bălcescu", desfăşurat sub egida Societăţii „Prietenii Muzeului Bălcescu".

CUPRINSUL

7436/1978 Rm. Vilcea

DE ACELAȘI AUTOR:

La Colorado, aproape de stele

Ape și stele

Înainte de revărsatul zorilor

Undeva, o lumină

Cablul și vîntul

Doaga

SOCIETATEA „PRIETENII MUZEULUI BĂLCESCU"
Bălcești pe Topolog — 1978

Lei 7